

37. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 16.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt, félévre 4. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.—, félévre 2.50. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

Orléanski Henrik, Aumale herczeg,
Lajos Fülöp király negyedik fia.

Lajos Fülöp herczeg, párisi gróf,
Lajos Fülöp király unokája. († 1894. szept. 8.)

Klementina orléanski herczegnő,
Lajos Fülöp király leánya, Ágost Szász-Koburg herczeg özvegye.

Orléanski Róbert, chartresi herczeg,
a párisi gróf öccse.

Izabella herczegnő, a párisi gróf özvegye,
Montpensier herczegnek, Lajos Fülöp király ötödik fiának leánya.

Orléanski Lajos, Nemours herczeg,
Lajos Fülöp király második fia.

Lajos Fülöp orléanski herczeg,
a párisi gróf legidősebb fia és örököse.

Orléanski Ferenc, Joinville herczeg,
Lajos Fülöp király harmadik fia.

AZ ORLÉANS-HERCZEGI CSALÁD FŐBB TAGJAI.

AZ ORLÉANS HERCEGI HÁZ FEJÉNEK HALÁLA.

A «PÁRISI GRÓF» hagyományos czímet viselő Lajos Fülöp Albert orléansi herceg hosszú és súlyos betegség után meghalt a hó 8-án, angolországi birtokán, «Stowe House» nevű palotájában. Az elhunytban családjának elismert feje, Franciaországnak pedig száműzött trónkövetelője tűnt le, amott mély gyászt, emitt megkönnyebbülést, vagy jobban mondva, közömbös hangulatot hagyván maga után.

Történelmi név viselője s történelmi fontosságú politikai elv képviselője volt; de a saját élete történetén kívül egyéb történelmet csinálni sem tere, sem alkalmá, sem elég tehetsége nem volt. Inkább rá háramlott hagyományos kötelességből, mint becsvágyból volt trónkövetelő. Dús-gazdagsággal párosult nagy műveltségét főleg családi és polgári erények gyakorlásában érvényesítette. Mint gazda, tudós és író jeleskedett legkiválóbban; a politikát párthíveire hagyta; ő maga csak a képviselőválasztások alkalmával intézett a francia nemzethez egy-egy politikai szótát; de máskülönben sem nyílt, sem alattomos eszközökhöz nem nyúlt a végből, hogy trónkövetelői jogait s érdekeit hatalmi tettel érvényesítse. Ő várt s türelmetlenkedés nélkül várt negyvenégy esztendőn át, hogy az isteni gondviselés, vagy az idők forgandósága fejére teszi neki azt a koronát, a melynek már 1850-ben örökösévé lett; de utóvégre is azzal a meggyőződéssel kellett az élettől elbucsuznia, hogy a hiru reménykedésből sem tettek, sem vívmányok nem származnak. De viszont a közvélemény is kénytelen neki igazságot szolgáltatni annyiban, hogy egész életén át nem tett a párisi gróf olyat, a mit nemzet és haza elleni véteknek kellene bélyegezni. Származása s hagyományai trónkövetelővé tették, de jó francia volt utolsó lehelletéig.

Az «Orléans herceg»-ség inkább cím, mint családi név. E cím birtokosai közül többnek kiváló szerepe volt Franciaország történetében. Jelesebbekül a következőket említhetjük: Jean Baptiste orléans-gastoni herceg, IV. Henrik király harmadik fia, ki 1626-ban nőül vevén Bourbon Mária hercegnőt, e házasság révén Orléans herceggé s nevezetes utódok ősvé lett. Míg unokaöccse, XIV. Lajos kiskorú volt, ő vitte helyette a kormányzást, bár ez állása inkább csak címleges volt. Szintén ilyen királyi gyám vala a XIV. Lajos kiskorú fia mellett, (II.) Fülöp orléansi herceg, ki Dubois bibornokkal, az akkori egyik miniszterrel együtt, az erőszakoskodás és kicsapongás minden nemét féktelenül űzte, sőt méregkeveréssel is vádolták annyira, hogy a nép dühétől csak orvosi igazolványok tanuskodása tudta megmenteni. Ennek sok tekintetben hasonló híré dédunokája Lajos Fülöp József volt, ki a nagy forradalomhoz csatlakozva «Égalité» kaczér nevet vett föl s XVI. Lajos király kivégeztetésére (mint ennek haragosa) rá szavazott, sőt a lefejezésénél személyesen is jelen volt. De sorsát ő sem kerülhette ki. Azon ürügy alatt, hogy fia, Chartres

herceg, a forradalom ügyétől elpártolt, őt is vérpadra hurcolták 1793 nov. 6-án. XVI. Lajos egyetlen fítestvére, Fülöp orléansi herceg volt a Bourbon-ház ifjabb ágának az alapítója. Ez a család ismerte közös fejéül Lajos Fülöp királyt, kit minden szép és jeles tulajdonsága mellett is letaszítottak a trónról, sőt száműztek 1850-ben. Ugyanez évben halt meg ideiglenes tartózkodása helyén, Angliában. Lajos Fülöp, a polgár király, mikor a kényszerűségnek engedve trónjáról lelépett, s koronáját ünnepies lemondással első fiú unokájára, az 1838-ban született Lajos Fülöp Albert-re ruházta át, ugyanarra, a kinek most haláláról emlékezünk.

Ennek atyja, Ferdinánd Fülöp, Lajos Fülöp királynak nyolcz gyermeke közt legidősebb fia, igen népszerű volt az egész országban, a hadsereg is különösen kedvelte, úgy, hogy az ő személye magában is nagy biztosíték volt családja jövőjének; azonban még 1842-ben egy kocsikázás alkalmával szerencsétlenül életét vesztvén, így történt, hogy ő helyette árván maradt fia lett a trón örököse, bár a nélkül, hogy valaha a trónt igazán örökölhette volna. Nagyatyja után neki is menekülnie kellett 1850-ben

mány komoly híveit nyugtalanítólag nem érintik. Ilyen volt a többek közt egyik az, hogy a Bourbon-ház régibb s szintén trónkövetelő ágának a feje és utolsó férfi tagja, a «király»-nak (Roy) czimezetett Chambord gróf 1883-ban történt halála előtt az ő jogának örököséül is a párisi gróft ismerte el; másik és nagyobb dolog volt az, hogy a párisi grófnak 1864-ben Izabella hercegnővel, Montpensier herceg leányával kötött házasságából származó gyermekei (2 fiú és 4 leány) közül Mária Amália 1886-ban házasságra lépven a most már királyi trónon ülő portugál trónörökossal, a lakodalmi ünnepeket oly fejedelmi pompával tartották meg a párisi gróf palotájában, mintha már ő is valóságos koronás uralkodó lett volna. Ez rendkívül bántotta a köztársaság vezérferfiát, annyival inkább, mivel élénk emlékezetben tartották a párisi grófnak azt az eljárását, hogy a Napoleon alatt elkobzott javainak megtérítéseül épen akkor vett meg a francia államon 60 milliónyi kártérítést, mikor az ország 5 milliárd hadiköltséget volt kénytelen fizetni a győztes németeknek. Ezek s efféle egyéb körülmények oda juttatták a dolgokat, hogy a köztársasági kormány törvénnyel tiltotta ki Franciaország területéről a trónkövetelőket és hozzájuk tartozókat.

totta ki Franciaország területéről a trónkövetelőket és hozzájuk tartozókat.

Ezt a tilalmat úgy akarta kijátszani a párisi gróf legidősebb fia, szintén Lajos Fülöp herceg, hogy pár évvel ezelőtt mint már 20 éves francia ifjú magát a hadseregbe beosztatni hazament; de elfogták, néhány hétig fogságban tartották, azután pedig Carnot elnök kegyelméből az országból kikísérték. Ez a fiatal herceg idáig csak néhány kényes kalandjával tudta magát szélesebb körökben is ismeretessé tenni.

Az elhunyt herceg öccse, Róbert chartresi herceg után szintén külföldön él, de francia ezredesi rangot visel. A családtagok nagy számából ő rajta kívül még csak a legközelebbi rokonokat említhetjük meg. Ezek az elhunyt herceg atyjának testvérei, név szerint Aumale herceg, ki tudományos érdemeiért a francia akadémia tagjai közé választott; Joinville herceg, a család legnépszerűbb tagja. Ez a két herceg egy ízben tagja volt a köztársasági parlamentnek is; Klementina hercegnő, Ágost szász-coburg herceg özvegye, József főherceg nejének, Klotild főhercegnőnek, továbbá Koburg Fülöp hercegnek és Ferdinánd bolgár fejedelemnek anyja; Nemours herceg, a család legidősebb férfi tagja; valaha derék katona volt; ennek a fia lett volna Brazília császárává mint II. Don Pedro császár leányának a férje, de népszerűtlenségével egyik oka lett ipja lemondásának.

A család fejének állandó lakhelye, a Stowe House, Londontól mintegy 112 kilométernyire északnyugatra van, Buckingham tözsomzóságában. A kastély olyan nagyságú és díszű, hogy sok királyi palota össze sem hasonlítható vele. Fekvése gyönyörű; XIV. Lajos korabeli stílusban (új-görög ízlésben) épült, igen nemes formákkal ékeskedik s általában sokban hasonlít a Louvrehoz, csak főhomlokzatával s oszloporának egyszerűségével tér el tőle különöseb-

STOWE HOUSE, A PÁRISI GRÓF KASTÉLYA. — Elindulás a vadászatra.

anyjával és egyetlen testvérével, a nála két évvel fiatalab Róbert chartresi herceggel. Anyjuk, a kiváló műveltségű Helena mecklenburg-schwerini hercegnő, eleintén Németországba költözött gyermekeivel s minden gondját azok nevelésére fordította. A két fiatal herceg épen akkor tájban érte el nagykorúságát, mikor az amerikai Egyesült-államokban az éjszakiak és déliek közt a rabszolgaság eltörlése miatti háború kiütött. A párisi gróf öccsével együtt Amerikába hajózott s ott kardjukat a nemes ügy szolgálatára fölajánlván, csakugyan be is léptek az éjszakiak hadseregébe s mint Mac Clellan főparancsnok hadsegédei végig helyt álltak. III. Napoleon uralkodása alatt különben a párisi gróf többnyire Angliában tartózkodott. Az 1870-iki német-francia háborúban a francia hadseregben kívánt szolgálni, de hiába ajánkozott.

A köztársasági államforma életbelepte után a száműzetési törvény is eltöröltetvén, Lajos Fülöp herceg hazatért Franciaországba, hol részint Párisban, részint és legtöbbször En városban tartózkodott, tudományokkal és irodalommal foglalkozva s legfőlegb tisztelőit és párthíveit fogadva koronként. Csöndes nagyúri életét talán haláláig nyugodtan otthon tölthette volna, ha némely dolgai a köztársasági alkot-

ben. A palota egy emeletű épületesoport, pompás világítással és nagy kényelmű beosztással. A főudvarán szép márvány lovagszobra van I. György királynak. A homlokzat alatt nagy-szerű bejárat, illetőleg előcsarnok nyílik, melyből pompás léposzözetekre és folyosókra juthatni. Termei közül különösen művészi szépségűeknek mondják a márványtermet, a nagy fogadótermet, a zenecsarnokot, Viktoria királynő háló-lakosztályát, a könyvtárat, — mely egyszermind dolgozó terme is volt a párisi grófnak, — végre a nagy ebédlőt. Mindenütt dús bőségben láthatók a gazdagság és művészet jelei és alkotásai. A palotát gyönyörű kert környezi (mintegy 700 hold). Virágos, gypeszönyeges, árnyas, tavas részletek váltakoznak benne mindenfelé a legművészibb csoportosításával és rémek szobor-díszítményekkel. Az egész egy tündéri paradicsom.

ERDÉLYI JÁNOS EMLÉKLAPJA.

Kinek lángszellem volt vezére,
Ne rejtse azt egy sirhalom!
Felköltöm onnan és nevére
Zendül emlékező dalom.
Nevével a hir szárnya szálljon
Szülőföldjéről messze tájon:
Hadd zengje tul a bérczeket,
Hadd élje túl az éveket!

Az égi múzsa, bölcséjében
Itt csókolá őt homlokon;
Eredj, mondá, s erőd teljében
Légy majd tolmácsom, dalnokom.
Keresd, kutasd az örök szépet,
Kebledre hön öleld a népet;
Ha lelkének mélyére szállsz,
Ott drága gyöngyöket találsz!

S fuvallt a szellem . . . S ime tőle
A szegény hajlék áldva lón;
Kilépett a gyermek belőle
S járdalt dicsőséges mezőn . . .
Rögek közül pacirta röppent
S a kék magasban lengve ott fent,
Dalában, a mint énekelt,
Égnek, földnek öröme telt.

Küzdelmiben el nem feledte
Az intő múzsa ihletét;
Virágait választva szedte,
Bár utja gyakran volt setét.
Bájt és erőt költészetének,
Irányt is fellengő eszének,
Az a romlatlan nép adott,
Melynek földjéből sarjadott.

Veritékkel gyűjtött magának
El nem mulandó kincseket,
De mind odadta a hazának
S ő mind többért hevülgetett.
Nem nézte, hogy munkában égve,
Erője fogy, elillan élte, —
Hogy ő csak vet, vet, s más arat
És ő, mint volt, szegény marad.

Oh! irigylendő dús szegénység,
Melyet nem köt le föld pora
És nem szorongat gyáva kétség,
Hogy megjövend az ő kora, —
Hogy a miken ugy csügge lelke,
Az eszmények erőre kelve,
Legyőzik érte az időt
S a sir felett túlélék őt.

Élsz, élni fogsz te is bizonynyal,
Te, a kiért zeng énekem,
Költő! tudós! szellemkaroddal
Diadalt nyersz az éveken.
Eszméid, elszórt tiszta magvak.
Látatlanul is megfogannak
S erősbitendik íti-amott
Köztünk a közvirulatot.

Emlékre híven világít
Egymásután több nemzedék,
A kik a bölcsesség virágát
Bűbajos kertekben szedék.
Ha lángok majd idővel elhal
S az élő szó már nem magasztat,
Akkor se nemulsz el, ne hidd,
Beszélni fognak műveid.

A kegyelet, lásd, ime fölkel
S neved megújul általa,
Márványlapon aranybetűkkel
Ragyogja a templom fala . . .
Oh! lengjen itt lelked magában
Buzgó énekben és imában
És áldja e szerény helyet,
Mely szült a honnak tógedet!

Légy is megáldva, egyszerű nép!
Ne kocsosulj te el soha;
Légy jellemünk s erőnknek egyikép'
Forrása, őre, záloga.
Belőled egy-egy fényes elme
Pattanjon ki s szárnyára kelve,
A merre utja csak vezet,
Dicsőítse a nemzetet.

LÉVAY JÓSEF.

A GERJÉNES KINCSE.

Elbeszélés.

(Folytatás.)

Írta Györkönyí Károly.

A mérnök szomorúan, lecsüggesztett fővel ült az asztalnál. Nem tudta a lelkére venni, hogy minden reményét elvegye az öregnek.

— Jól van, Koloszár, csak tegye el azt az írást. Majd gondolok egyet. Most elutazom innét, de az őszazel ügyis visszajövök. Van nekem mindenféle összeköttetésem. Talán hozhatok magának valami biztos írást Olaszországból. Addig is legyen nyugton. Aztán — el ne felejtsem — a Jakab leütése miatt is egész csendesen legyen. Van nekem valamim, a mivel megszorítjuk a Vendélt, ha kell. De csendesen maradjon . . .

Jól látta Koloszár, hányadán van a mérnökkel. Az se hiszi el az igazságot, az is elárulja a szent igazságot, az árva jussát . . . De, ha az egész világ elhagyja, ha elhagyja a törvény, majd csinál ő magának igazságot törvény nélkül! . . . De az aztán öreg igazság lesz . . .

Mikor a mérnök visszatért a fogadóba, az egyik ablakban pillanatra meglátta Sárát. Az előbb piros arc most sápadt volt, a sötétkek szemek köré redő vésődött. Képes Zoltán szive önkéntelenül nagyobbat dobbant. A leány, a mint őt megpillantotta, már el is tűnt az ablakból és Képes aztán nem is találkozott vele többet. A virágoknak, a félig kész csokornak nyomát se lelte. A Böske behozta az ebédjét, a számláját és arra a kérdésére, hogy: hol a kis-asszony, azt felelte, hogy elment az aratók után; este előtt haza se jön. Ebéd után beállított a plébános csézája és Képes Zoltán azt hitte, hogy búcsu nélkül lesz kénytelen innen távozni. Akkor a püpos Andreo jött nagy törtetve a fészere felől.

— Oh, drága uram, ön távozik? Ily hirtelen távozik? És holnap lesz a nagy gála-előadás! Mily kár!

Aztán bizalmasan, ravasz mosolylyal sugta oda Képesnek:

— Köszönöm a szives felvilágosítást, melyet a múltkori kérdésemre adni kegyes volt. Csakhogy nem huszezer lírát ér ám a gazda vagyona, hanem harminczon felül! Harminczon felül, drága uram!

A mérnök bosszusan elfordult a bolondos feleségétől, de az nem engedett:

— Bocsánat, drága uram, ha alkalmatlan-kodom; de ön jó volt hozzám, ha talán még

valamire figyelmeztethetném . . . Angyal a drágakis signora, oh valóságos angyal. De, uram, mi férfiak vagyunk; mi az eszünkkel cselekszünk és ezért, uram, szerénytelenségnek ne vegye, ha figyelmeztetem: nem minden arany, a mi fénylik. A gazda vagyona a tengerpart homokjára van építve, uram. Vigyázzon; vigyázzon! Nem parthie már a drága kis signora . . .

— Tartsa meg magának a tanácsait, signor Andreo! — riadt a mérnök a püposra és azzal felugrott a szekérre. — Hajts!

Andreo még a kapun kiforduló kocsi után is kézzel, lábbal mutatta, hogy ő mennyire sajnálja, ha megbántotta volna a kegyelmes contat . . .

VIII.

Október elkövetkezett.

A Tamásy báró erdei kastélyában együtt van a társaság, melyet a báró szivesen lát vadászatra. Változó a száma. Tíz, tizenöt a törzsvendég, ki hetekazám veszi igénybe a főúr vendégszeretét; más ott van egy-két hajtónapon, aztán távozik, a környékbeli urak pedig épen csak egy-egy vadászatra telepszeneek le a kastélyban.

A tartós vendégek között ott van Kölesdy országgyűlési képviselő, meg az a három fiatal ember, a kiket magával hozott. Ezek ketteje már harmadnap elkérodzetta kastélyból. Abban a gyönyörű szálerdőben, mely a Gerjénes domború kupját fődé, üresen álló vadászlatot fedeztek fel, melyről azt állították, hogy annál regényesebb tanyát képzelni se lehet.

Képes Zoltán, nagy meglepetésére, két létai ismerőst talált a kastélyban. Az egyik a Jakab gyerek volt. A báró vadászatok idejére megszorítottta cselédaégét s Jakab is ezek között volt.

Különösebb volt a Vargáné jelenlétének az oka. Először csak a környékbeli vendégek tudták, azok meg nem igen beszéltek róla, mert a házi gazda sehogy se szeretete ebben a dologban a pletykát. De hát eltakarini nem lehet az ilyesmit. Tovább adódott bizony az, és csakhamar közszájra került, hogy a létai bíró felesége a nyáron valami olasz komédiás után szökött, sőt a ponyvaművészetet is megpróbálta, de híz a komédiás egy pár hét múlva magára hagyta az asszonyt, a ki aztán nem mert visszamenni az urához, hanem ide jött a szüleikhez. Nem is anynyira a szülők, mint inkább a báró, ki különösen érdeklődik a vig menyecske sorsa iránt, mindenképen iparkodott kibékíteni a haragos férjet. Jelenleg kissé nyugszik az ügy a sok idegen miatt.

Képes Zoltánt eleinte kerülgette. Mintha a szerelme első idejének tanuja előtt legjobban röstelte volna az esetjét. Annól inkább közeledett hozzá később.

Egy napon Képes, míg az egész társaság már hajnalban kivonult az erdőre, odahaza maradt. Feje fájt. A mint a park gesztenyefasorának százasodó árnyékában fel alá járt, a bozót mögül bekanyaradó egyik oldalútról egyszerre csak elébe jött Vargáné.

Nagy felindulásban volt az asszony.

— Mérnök úr! — mondá lázasan rezgő hangon, — ön tudja a dolgomat. Nem kell bevezetéssel kezdenem azt, a mit mondani akarok . . . Mióta elhagyott az a gonosz csont, a háládatlan Giacomo, mindent elkövetek, hogy kiengeszteljem Vargát. Utóvégre nem olyan nagy dolog, a mit tettem. Grófnók is mentek már művészi pályára! . . . Irtam Vargának, ígértem neki mindent, a báró úr is kegyes volt közbelépni . . . Mind nem használt . . . Tegnap arra szántam magamat, hogy kimentem Létára, föl-

kerestem azt a gyülölt házat és porig aláztam magamat a bárdolatlan paraszt előtt. . . Tudja, mit csinált? Kivert! kivert az udvaráról, mint a veszett ebet! . . .»

Vargáné halálsápadt volt és lélegzet után kapkodott.

— «Megtettem a végsőt, a mit egy asszony megtehet azért, hogy visszakerüljön oda, a hol a világ ocsmány szája nem bánthatja. Hasztalan tettem!»

Hirtelen szembe fordult a mérnöknek és haragosan rászólt:

— «Miért nem jelentette föl Kolozsár a Jakab esetjét?»

Képes pillanatra zavarba jött, de hamar feltalálta magát.

— «Mert nem tudtuk bizonyítani, hogy Varga tette. A Jakab szava ahhoz nem elegendő.»

— «De hát ha tanuskodom én? Ha tanuskodik a Mátyás kocsis?»

A mérnök lesütötte a szemét.

— «Akkor? . . . Akkor Kolozsárral kell beszélni, mert csak az léphet föl.»

Az asszony gúnyosan fölnevetett.

— «Ugyan ne tegye magát! Sohase tegye magát én előttem, édes mérnök uram! Van bizonyítékuk maguknak is! De hát: tudom én a maga egész csinyját-binyját! Ám az nem ér semmit. Mert lássa, az egyik levele, a mit a Jakab vitt akkor, a Varga kezébe került s csak

KÉKKŐ VÁR ROMJAI.

Kinnach László rajza.

nem hiszi, hogy fölbontatlan hagyta? Ismeri az a maga titkát, tudja a Gerjénes kincsét! . . . Magának az volt a terve, hogy azzal a tartogatott följelentéssel megpuhítja a csökönyös parasztot, a ki annyira rugdalózik a léta völgyi vasút ellen, hogy magával, meg a társasága embereivel, a hányat az utolsó hónapokban a nyakára küldtek, szóba sem állott. . . Hát hiszen lehet, hogy enged a Varga, ha jó pénzen megveszik a Gerjénest, meg ráadásul

az övé az utolsó sanyarú garasig. . . Oh, hát tegyék meg! Százféle dologgal megszolgált már az akasztófát és büntetlen maradt. Legalább ez egyszer szenvedjen meg! . . . Jelentsék fel Vargát!»

Összekulcsolt kézzel állott az asszony a mérnök mellett.

Képes némán hallgatott.

Szünet után Vargáné megint megszólalt, de most lágy, szinte behizelgő hangon.

elengedik neki a börtönt, — ha azt a levelet meg nem találja. De most, mikor százszázokról, talán milliókról van szó. . . Mi az az egy pár hónap? Mit bánthatja az Vargát? Leüli, aztán elmegy messze vidékre nagyurnak. Kitudja ott, hogy a börtön falai közül került ki? . . . Hát legalább ezt csak nem engedik el neki?»

Képes elhalaványodott a Vargáné beszédje alatt. Révedezve kérdezte aztán: — «És tett-e már Varga valami lépést a Gerjénes miatt másfelé?»

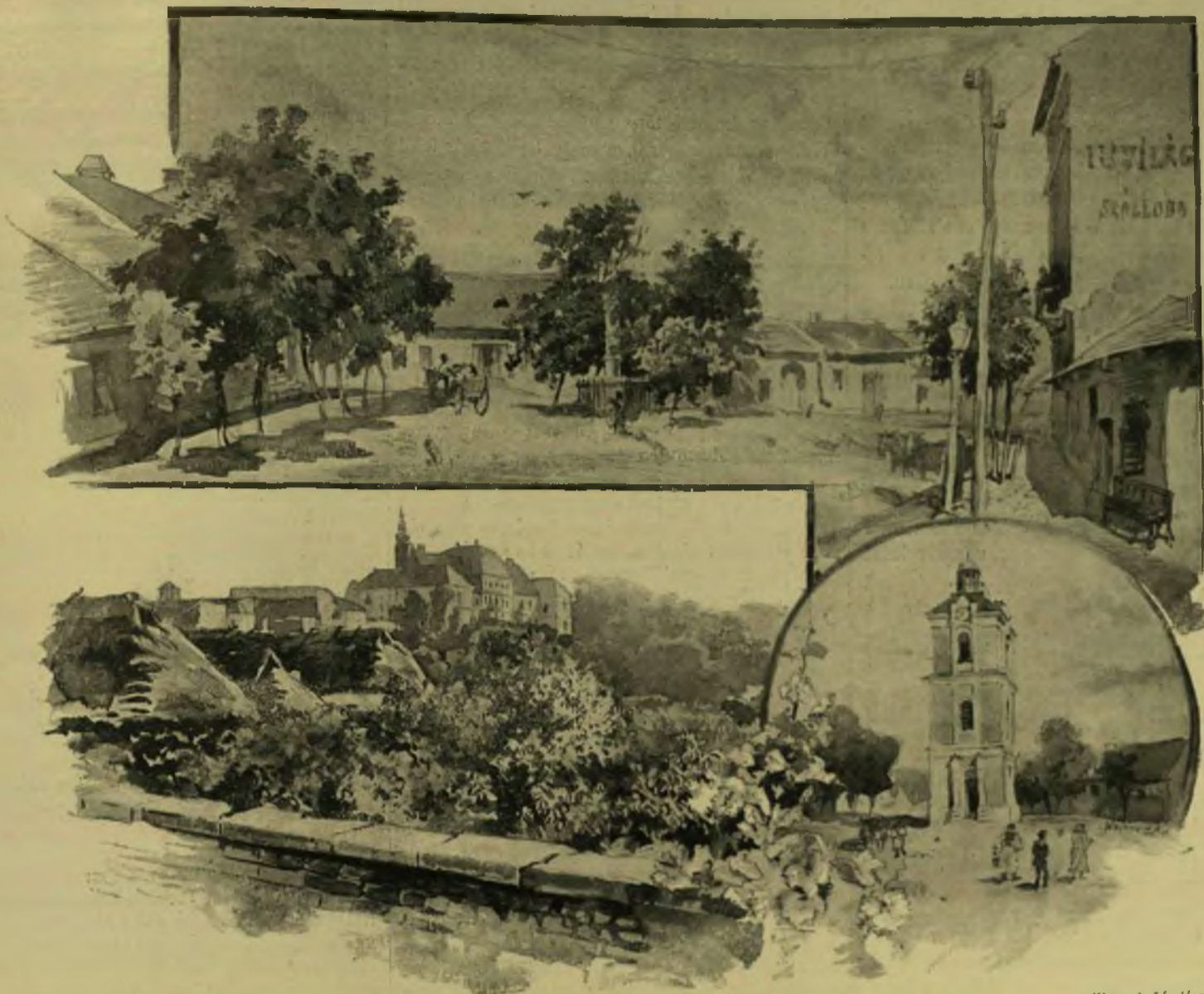
— «Hogy tett-e? Egy francia bankházzal talán már kész is a szerződés. Ám az az egy bizonyos: kikötötte magának, hogy a bányavasutat nem Létának, hanem a Gerjénes tulsó oldalán viszik le a síkságra. Mert hát ezt a nyomorult falut ki nem adja ám a kezéből, az

BALASSA-GYARMAT.

Cserna Károly rajza.

A FÖTÉR.

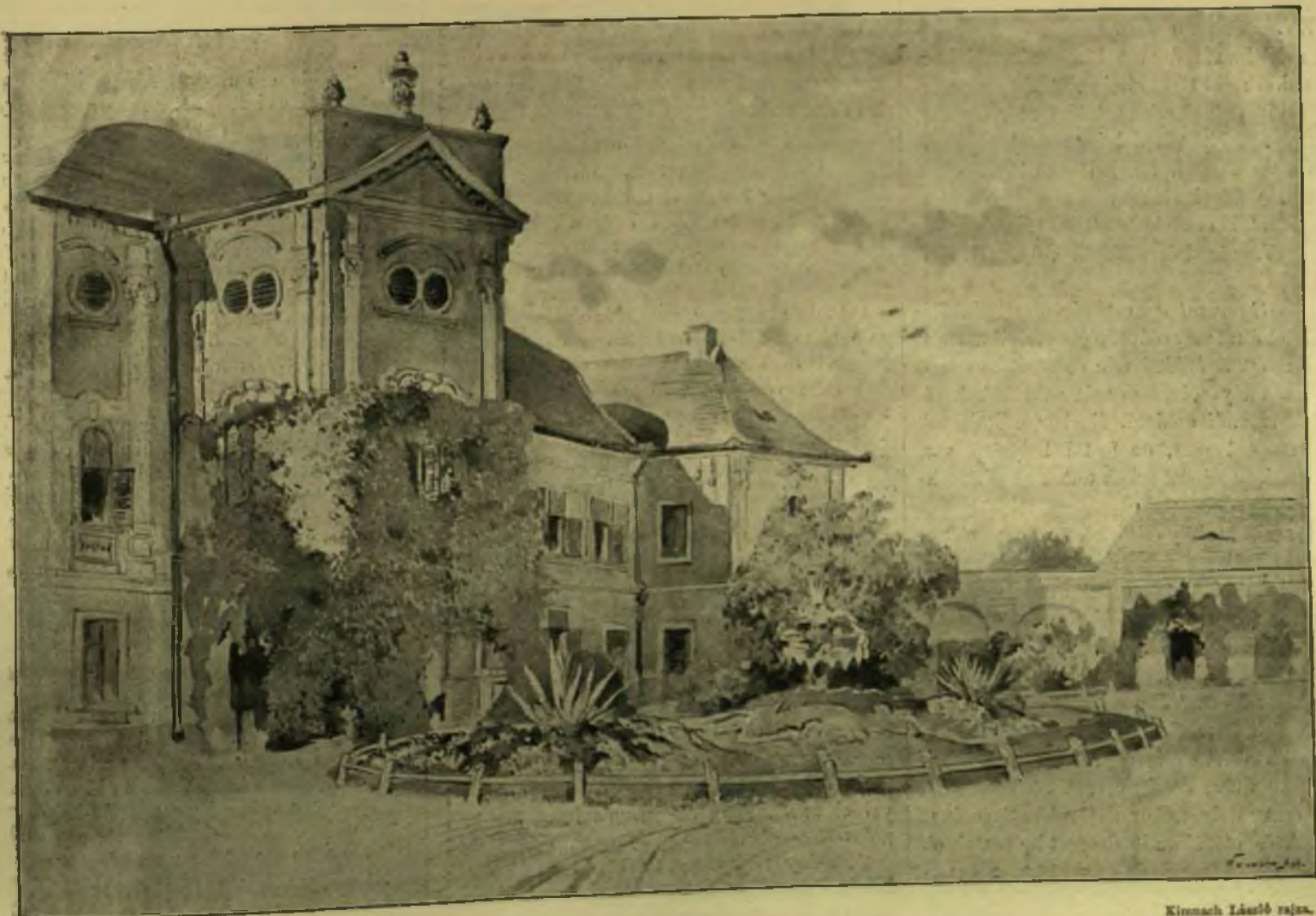

A PULSZKY-KASTÉLY A PÓSTÉNYI ÚTBÓL NÉZVE.

SZÉCSÉNY.

TŰZ-ŐRTORONY.

Kinnach László rajza.

A SZÉCSÉNYI KASTÉLY A PARK FELŐL.

Kinnach László rajza.

— « Ha talán másra való tekintet tartóztatná, azt tartom, abban sem volna igaza. A fenkölt lélek akkor is megcsudálja az igazság győzelmét, ha az a saját szívét sebzi. Az első, a ki elfordulna atyjától, az volna, a ki gonoszságát most még nem is sejtí: Sára» ...

De már itt rossz utra tévedt Vargáné. Képes Zoltán haragtól csillogó tekintetét vetett az aszszonyra, s rámondult gorombán:

— «Sárát ne vegye a szájára!»

Ezzel ott hagyta, s visszatért szobájába. Leült az íróasztal elé, a két kezére támasztotta a fejét és hosszú ideig úgy maradt mozdulatlan.

(Folytatása következik.)

AZ ŐSZI HADGYAKORLATOK SZINHELYE.

Balassa-Gyarmat és Szécsény.

A nagy hadgyakorlatok, a melyek az idén Nógrádmegyében tartatnak, úgy földrajzilag, mint történelmileg érdekes téren folynak le. Az Ipolytól délkeletre fekvő vidék igen jellegzetes alakulatu bazaltdombok sorozata, a mely kelet felől menedékes, majdnem fensikszerű lejtőkkel, délnyugat felé mindenütt hirtelen és meredek oldalakban ereszkedik le a völgyig, a mely Balassa-Gyarmat alatt éri el legnagyobb szélességét. Ma az Ipoly-völgy ezen szakaszán egy elsőrendű, kiváló állami út, a kassa-budapesti állami útnak egyik része vezet át.

Régebben a vidéknek természetesen részben más képe volt. A völgy mocsaras lévén, csak a réteknél valamivel emelkedettebb földek voltak művelés alatt; a ma legnagyobb részben jó szántóföldekül szolgáló dombhákat sűrű erdő fedte.

A vidéket Losonctól egész Balassa-Gyarmatig tiszta magyar ajku palóczenp lakja, csak Balassa-Gyarmaton és a szomszédságban fekvő községekben éltek tótok, kik ma részben megmagyarosodtak. A vidék fő helységeinek: Balassa-Gyarmatnak és Szécsénynek a története a XIII. századig, a tatárjárás idejéig nyúlnak vissza, a mikor kimutathatólag már fennállott a várak azon sorozata, a melyek felső és közép Nógrádban a XV. században a hussziták elleni védelemre, a XVI. században a törökök elleni harcokban hol mint török, hol mint magyar végvárok szerepeltek. Ezek közt legfontosabb volt Szécsény, a mely vár falainak és bástyáinak maradványai részben ma is fennállnak, sőt a mai Pulszky-féle kastély pinczéje egyenest a régi kazamátákból alakítottát, míg az alsófalak a XIV. század építészetének nyomait tüntetik föl.

Balassa-Gyarmaton a régi vár, a mely inkább ingoványok által volt védve, végképen elpusztult. A sziklán épült *kékkői vár* és az abban levő kastély, a mely soha sem volt a törökök kezében, XV. századi eredetű. Egykor a Balassák félszke volt e komor, de festői helyzetű vár, melyet sziklába vágott árkok tetek megközelíthetlenné.

A szécsényi kastély és birtok története eléggé érdekes. A XIV. században hatalmas oligarcha család birtoka, a XV-ikben Guthi ország nádoré lett, majd a Losonezy családé, a melynek kihaltával leányágon a nógrádi leghatalmasabb főrendi családra, a Forgách grófokra és részben a Nyáryakra szállott. A János király és Ferdinánd király közötti harcokban e két család vetekezett a birtokért s alig egyeztek meg a nagyváradi béke után, s alig élvezték békességben néhány esztendeig, mikor a törökök Szécsényt elfoglalták és ott állandó őrseget helyeztek el. A ferencziek klastroma és temploma, a melynek sekrestyéjén a Mátyás korabeli izlésnek ma is számos nyomát láthatni, akkor már fennállott s a török parancsnok lakhelyéül szol-

gált. A zsitva-toroki békekötés előtt Szécsény megint magyar uralom alá került s virágzó mezővárossá lett. 1627-ben történt az a jelenlegi hadgyakorlat alkalmából nem érdektelen eset, hogy Bethlen Gábor harmadik hadjárata alatt az ő serege Fülek felől jövet, a Szécsény és Gyarmat közötti térségen szembe találkozott Wallenstein seregével, a mely Érsekújvár felől nyomult előre. A két hadsereg három napig nézett egymással farkasszemet; azután minden döntő ütközet megkoczkáztatása nélkül mindegyik fél visszavonult arra, a merről ide érkezett.

Érsekújvár bevételével egyidejűleg Szécsényt is újra elfoglalták a törökök. Csak a Bécs felmentésétől visszatérő Szobjeszky lengyel király seregei üzték el végképen a török őrseget.

A mult század elején ismét történeti nevezetességi esemény színhelye volt Szécsény, a mennyiben 1705-ben Rákóczy hívei ott, gróf Forgách Simon birtokán, a szécsényi kastély alatti réteken tartottak országgyűlést.

A Rákóczy-féle mozgalmak lezajlása után elkoboztatván Szécsény, az 1720-as években került vissza a gróf Forgáchok birtokába. Ekkor épült a jelenlegi kastély és alakítottatott a most is viruló várkert.

Balassa-Gyarmat története újabb keletű. Tulajdonképen csak a mult század végén, 1791-ben lett a megye középpontjává, a mely addig a szomszédos Szügyben tartotta volt gyűléseit. Az 1825-iki alispánválasztáskor Tihanyi Ferencz és Gyürky Pál pártja állott egymással szemben. E küzdelmek idején jött először divatba a «korteskedés» szó, valamint a «bockoros nemesek» is ekkor szerepeltek először. A jelenlegi megye ház 1840 és 43 között épült, Fráter Pál, későbbi követ alispánása alatt és érdekes, hogy minden nemes család, a mely az építéshez nagyobb összeggel járult, egy-egy magánzóbat kapott benne, a melyeknek egy része még ma is az illető családok tulajdona, s a király látogatása után fog a megye által közigazgatási célokra megváltatni. A börtön, a mely kerületi börtönül szolgál, az első volt, a mely a magánrendszer elvei szerint épült Magyarországon. A Fráter Pál alispánása idejében Prónay Mihály, Kubinyi Ferencz és Szentiványi Anzelm voltak a megye vezérférfiai.

A megye élénk szellemi életének egyik nevezetes bizonyosága, hogy pl. a negyvenes évek közepén nem kisebb férfiak, mint Pulszky Ferencz, Madách Imre, Szontágh Pál és Bérczy Károly voltak itt a politikai és irodalmi fő szereplők.

A negyvenes évek óta B.-Gyarmat története Nógrád vármegye történetével szoros kapcsolatban van. Főhelyévé lett a megyének minden tekintetben, s ma közel 7000 lakost számláló nagy község, mely a Nógrádmegyében igen látogatott és nagy érdeklődést keltő megyegyűlések alkalmával mindig rendkívül mozgalmas, s különben is a nagy számu intelligens tisztviselő elem által határozottan a fejlődő városi jelleget öltő községek sorába emelkedett.

Királyi vendéget e megye és város nagyon ritkán üdvözölhetett kebelében. A régi időkbelől különösebben azt tartotta emlékezetben a hagyomány, hogy IV. Béla királyunk a mohi-pusztai csatából menekülve fordult meg itt; később pedig Mátyás király harcossai élén járt Nógrádmegyében, hogy a rakoncátlanok husszitákat megfékezze. Az újabb időben most történik először, hogy a jelenlegi hadgyakorlatok alkalmából saját területén személyesen tisztelheti s fogadhatja hódolattal a királyt, I. Ferencz József ő felségét.

Szécsényről, Nógrádmegye ez érdekes helyét közölről ismerő író tollából, még a következő ismertetést közöljük:

Ő felsége a király a hadgyakorlatok alkalmával előreláthatólag Szécsénybe is el fog látogatni.

Szécsény régi város, az őspalóc nép vásárhelye. Fekszik az Ipoly völgyének majdnem a közepé táján, a zsúnyi, bátki és sipeki erdőborította hegylánc által éjszakelet és délről szegélyezett tágas fennsíkbelől kiálló magaslaton.

Tájképe a Ménés patak fölött Endrefalva és Dolyán határan emelkedő dombról legszebb, de szép a Fehérhegyről tekintve is.

E látópontokról a községnek csak a nagyobb épületei tűnnek föl, mint a várkastély, a barátok zárdája, temploma, sugár tornyával, s még egy-két emeletes épület látszik ki a fák sűrű lombjai közül. A környező táj szépségét igen emeli a hegyek között messze belátható Ipolymente, melynek távlatában a jenei kéklő hegyek közt, Drégely vár romjain és Ipolyság elmosódó képén pihen meg a szem. Gyönyörű kép ez.

Mint a legtöbb oly városnak, mely hajdan erős bástyafalakkal, víztartó védárkokkal védelmi pontul szolgált s romokkal fedett területen épült, úgy Szécsénynek is utcaizai rendetlenek, házai azonban a vár belterületén eléggé csinosak.

Lakossága a legutóbbi népszámlálás szerint a hozzá csatolt Almás pusztával együtt 3500 lélek; ezek között a földműves osztályhoz tartozó a legtöbb. Három vallásfelekezet van benne: róm. katolikus, evangélikus és izraelita; mind a háromnak van elemi iskolája, s ezenkívül a Szent Vince apácák vezetése alatt levő leánynevelő intézet is van itt, melyet néhai Haynald Lajos biboros kalocsai érsek alapított Szécsényben, mint szülőhelyén.

Szécsénynek más fő nevezetessége a mult század elején a gróf Forgách-család által épített, párját ritkító kastély, melyet százados platán-, nyár-, tölgy- és fenyőfákkal beültetett angolkert környez. Ez ma a hozzátartozó, mintegy 7500 holdnyi igen szép uradalommal együtt, Pulszky Ágost és neje tulajdona.

Szintén nevezetessége Szécsénynek a Szent Ferencz rendű barátok klastroma, nagy templomával és szép részfelüli tornyával, a melyek nagyrészt Mátyás király korából származnak, de a mult századbeli újítások alkalmával eredetiségükből kivetkőztettek. E zárdá templomában a látni és tudnivaló sok érdekes dologra bukkanhat, különösen figyelemre méltó a templom alatt levő sok sírbolt, melyekben nyugszanak: Perényi Mária, Balassa Gáborné, Forgách Erzsébet, Jánosy János és Mitlemosky György, továbbá külön álló sírboltok, úgymint a gróf Forgách családé, a Balassa családé stb. Hat különálló sírbolt van e templom alatt olyan, a melyet ismerünk, de kellett még egy hetediknek is lenni, a melyben a hős alapító nyugszik, ez azonban a sok viszontagság között, melyet e klastrom és temploma átélt, valószínűleg elpusztult.

Legújában Pulszky Ágost bőkezűségéből az evangélikus hitfelekezet is tornyos templomot építtetett.

Ha Nógrádmegye térképére tekintünk, az első pillanatra látjuk, hogy e vármegyének természetes központja Szécsény, de közigazgatási székhelylyé még ser. emelkedett. Ennek oka az hogy mikor a mult század végén Szügyből Szécsénybe akarta a vármegye székhelyét áttenni, az akkori főispán és főbirtokos, gr. Forgách, ez ellen tiltakozott, nem akarván magán kívül Szécsényben más urat tűrni. Így aztán Balassa-Gyarmat, a megye szélén fekvő városka lett a megye székhelye.

Pedig hogy Szécsény már a legrégibb időben is élénk lakott hely volt, bizonyítják a határában talált kő-, bronz- és kezdetleges vas-korszakbeli tárgyak és eszközök. Valamint hogy a már a honfoglalást megelőző időkben szintén népes lehetett e vidék, arról a sűrűn egymás mellett fekvő urna-temetők tanuskodnak.

Szabó Károly jeles történetbúvárunk vélekedése szerint Árpád a Megyer-családból származott s e család kapta az Ipoly, Zagyva közötti gazdag és népes földet osztályrészul. Igazolni látszik a történettudós ezen föltevését az is, hogy Árpád-házi királyaink az Ipoly mentén fekvő birtokaikat hol eladják, hol elcserélik, különösen Losoncz, Tugár, Ludány, Szécsény stb. a Zemera, Aba, Vatta és Megyer nemzetségből származó s így az Árpád-házzal rokonságban levő családok birtokában voltak, míg Ság a Zách-család birtokát képezte.

Szécsény a Zemera (Szemere) családból kivált Losonczy ággal rokonságba jutott Farkas erdélyi vajdára szállt, kinek utódai később magukat «de Zechen» nevezték. De azért mégis megmaradtak ugyanitt kisebbszerű birtokaik-

ban a honfoglalást előzőleg már itten birtokolt palócok is, mint «Uzsa», «Lúc», «Vatta», stb.

Hogy mily értékes és nagy terjedelmű birtok lehetett akkor is a Szécsényieké, igazolja az, hogy jóval később a gróf Forgách és Országh család, mint két «dinasta» házasodott be ezen nemzetségbe azért egy részről, hogy ős családdal lépjenek rokonságba, másrészt, hogy nagy vagyonhoz jussanak.

Farkas erdélyi vajda nemzetségéből származó Szécsényi Ferencnek tulajdonítják a történetes krónikárok a szécsényi zárda alapítását és a vár építését is. De alighanem tévednek, mert a zárda-templomnak sekrestyéje és a mellette lévő két szoba a XIII. századbéli építkezésre vall, holott Szécsényi Frank (Ferenc) 1398-ban lett országbíróvá s e tisztségét 1408-ig viselte.

A szécsényi vár is régibb eredetű, tanúságot tesz erről a várkastély nyugati szárnya mellett még ma is fennálló és használatban levő torony, mely a régi várak technikája szerint van építve. Tudjuk, hogy régi váraink nem négyszög, hanem inkább szabálytalan kör-alakban épültek, míg ellenben a tatár pusztítás után épült váraink, melyek rendszerint az ősi várakat is befoglalták tervezetükbe, már a római «castrum» rendszerben épültek, inkább védművek, semmint szeszélyes, fényűzési építmények, mint pl. Hollókő, Salgó vagy más régi váraink.

A szécsényi vár is ily castrumszerű erősséggé épült ki később.

Szécsényi Ferencnek két utóda maradt: László és Oswald; úgy látszik ezek gyermekek nélkül haltak el, mert Lászlónak két leánya: Anna, Országh Jánosné és Hedvig, Losonczy Albertné, atyjok nagy terjedelmű uradalmaiba 1456-ban a budai káptalan kiküldöttje által beiktattatnak, 1464-ben pedig ugyanezen uradalmakra Mátyás királytól Országh Mihály palatinus és Losonczy Albert új adományt — nova donatio — nyernek; később a Losonczy Antal és István birtokai zálog és leányág czímen Forgách Zsigmond palatinus birtokába jutnak s 1601. június 7-én Rudolf császár mindkét nemre kiterjedőleg ugyancsak Forgách Zsigmondnak adományozza.

Szécsénynek többször kijutott osztályrésze a háborús időkben is. A tatárdúlás ide is elhatott, s állítólag akkor pusztult el a Szécsényvel szomszédos egykori Szent-György községe, mert fölfedezett temetkezési helyén az elhunytak sírjaiban II. Béla pénzei találhatók. Ugyanakkor pusztulhatott el a Dolyán és Szécsény között volt, ma ismeretlen, de valószínűleg Aba nevű község is, melynek temetőjében ős eleink II. Endre pénzét szorongatva jobb markukban aluszszák örök álmukat.

A hussziták szintén tanyát ütöttek e városban, de csak rövid ideig, mert Hunyadi János kikergette innen őket. A török azonban már nagyon hosszú ideig uralkodott Szécsény várában s nyomorgatta környékét. Ez év szept. 6-án mult 344 esztendeje annak, hogy a török Szécsény külváros részét megrohanta és elpusztította, de csak 1552-ben rokháza Lőrincz várkapitánysága alatt jutott Hamza bég birtokába. 1562-ben ugyan Balassa János megkísérlé visszafoglalni, de Hasszán, akkormár Fülel várának is parancsnoka által megveretett s így 1593-ig volt a török hatalmában, a midőn Pálffy Miklósnak Tiefenbachchalegesült serege visszafoglalta s Thahauser Honorius nevezetett ki parancsnokául. Később Forgách Zsigmond, majd Forgách Ármán s aztán Koháry István lett parancsnoka, ki 1663-ban felgyújtatta s mint tovább tarthatatlan végvárat, átengedte a törököknek, kik ismét 1683 okt. 10-ig uralkodtak benne. Szobjeszky lengyel király aztán gróf Rehberg Katalin, Forgách Ádám özvegye kérelme folytán végleg kiűzte a törököket és Szécsénybe császári katonákat helyezett.

Szécsény lakói nem voltak háladatlanok a vitéz lengyel király iránt, mert városuk egy utcáját róla nevezték s ma is «király-utca» nevet visel, úgyszintén azon kutat is, melyből Szobjeszky vizet ivott, ma is «király kutja»-nak hívják.

Hazánk történetében Szécsény 1705-ben válik legnevezetesebb ponttá. II. Rákóczi Ferenc a várkastély alatti téren ekkor tartott Szécsényben országgyűlést s itt verette a «Pro libertate» feliratú pénzket is, valamint azt az emlékérmét, melynek művészi rajza ma a szécsényi evang. egyház pecsétjét képezi, s melyen a kü-

HAYNALD LAJOS BIBORNOK ÉRSEK SZÜLŐHÁZA.

AZ EGYKORI SZÉCSÉNYI VÁR RÉGI TORONYA.

SZÉCSÉNY. — A KLASTROM ÉS A TÖRÖK TORONY.

lönböző felekezeteket jelképező nőalakok láthatók, a mint közös oltárra áldoznak azon felirattal «Concurrunt, ut alant.» (Egybegyűltek, hogy közösen aldozzanak.)

Megosztozván a Forgách-család egymás között, a szécsényi uradalom s vele együtt a város földesúri joga is gróf Forgách Pálra szállott, ki 1845-ben eladta Pulszky Ferencnek és nejének Walter Teréziának, ma pedig Pulszky Ágost és neje, Figdor Hermina asszony tulajdona a páratlan szép fekvésű kastély, a mely valószínűleg a hadfőparancsnokságnak lesz néhány napig székhelye.

AZ ORLÉANSOK.

Mikor az utolsó Orléans herceg meghalt, 52 évvel ezelőtt egy baleset következtében, a komoly «Journal des Débats» nagy alaposággal számított ki, hogy a véletlen különös játéka folytán a halál július 13-án, atyja, Lajos Fülöp uralkodásának 13-ik évében következett be, s a háznak is, hol a halál lezárta a herceg szeméit, 13 más numerusa volt. Végre, épen 13 nappal előzte meg halálával a juliusi forradalom kitörésének évforduló napját.

Nem tudjuk, milyen meglepő találkozásokat fog a kabalistika kisütni a párisi gróf halála körülményeiből, de végigtekintve a történeti eseményeken, csakugyan megerősítve látjuk azt a különös tényt, hogy a 13-as szám az Orléansok életében rendkívüli szerepet látszik vinni. Bizonyos például, hogy a párisi gróf halála ideje csodálatosan összeesik annak a névnek Franciaország politikai horizonján való feltűnésével, mely nevet egykor Lajos Fülöp első minisztere is viselt, a Casimir-Perier névvel. Azonkívül ajánlatos a megfigyelésre a kuriozumok kedvelői előtt, hogy maga a «Casimir Perier» név is épen 13 betűből áll.

Még tovább fűzhető ez az egybevetetés a mai köztársasági elnök nagyatyja és az Orléans-család sorsa közt. Lajos Fülöp első minisztere ugyanis márczius 13-án született; diplomatája, Talleyrand pedig február 13-án, s hivatalát január 13-án tette le. Ellenzéki minisztere, Adolphe Thiers (ismét 13 betű) decz. 13-án lett akadémiai tag s 1877 szept. 13-án halt meg. Az utolsó merénylet Lajos Fülöp ellen is május 13-án történt s szept. 13-án a Quenisset által fiai ellen intézett merénylet.

Jegyezzük fel még, hogy a «Louis Philippe» és «Le duc d'Orléans» nevek is 13—13 betűt tartalmaznak, hogy az első Orleans XIII. Lajos-tól származik le, hogy a forradalomban oly végetes szerepű Orléans (Égalité Fülöp) maga is 1747 ápril 13-án született s 1793-ban végeztetett ki. S még ez nem minden. Tizenhárom be-

tűből állt Lajos Fülöp ifjúkori neve: «Duc de Chartres», 13 millió frank volt czivilistája, 13 marsall állott alatta s két öse közül, az utolsó Condénak születésnapja, az utolsó előttinek halála napja esett ápril, illetőleg május 13-ára.

Az itt említett s XIV. Lajos számos törvénytelen leányai egyikétől származó Bourbon-Condé s a XIII. Lajostól leszármazó első Orléans ivadéka közötti házasságból veszi tudniillik eredetét az Orleans-ház, melynek Berry herceg 1820-ban történt meggyilkolása nyitotta meg először az utat Franciaország trónjára. Bourbon-Condé Henriette volt anyja a francia forradalom híres Égalité Fülöpjének, kit keresett népszerűsége annyira gyűlöltté tett volt Mária Antónia előtt, hogy haragjában majd elájult, mikor egy körmenet alkalmával Versaillesban a herceget a csőseléktől éljenzettni hallotta. XVI. Lajos később ugyan kibékült vele, de a királyné ellenszenve nem enyhült, úgy, hogy mikor mint admirális megjelent az udvarnál, a királyné által fölingerelt udvaroncok mintegy vezényszóra kiáltottak fel: «ügyeljetez tányéraitokra», mintha attól tartottak volna, hogy a herceg mérget önt bele. Még ez sem volt elég, de jobbra-balra lökdösték, lábára hágtak s távozta- kor még le is pökdösték a gyűlölt embert.

Tudnunk kell, hogy a mende-monda a herceg nagyatyját, a XV. Lajos kiskorúsága alatt a regensséggel megbízott orléansi Fülöp herceget, gyanúsította azokkal a tömeges mérgezésekkel, melyek 1711-től kezdődve, egymás után idézték elő rejtélyes halálát a trónörökösnek, következő évben Bourgogne hercegnőnek, hat nappal később férjének, a trónörökösnek, nyolcz hónapra rá az utóbbi fiának, a Bretagne-i hercegnek, XV. Lajos fivérének, míg maga XV. Lajos is úgyszólván a sír széléről lábadt fel. Tíz hónap lefolyása alatt a trónnak három örököse s egy örökösnoje mult ki megfoghatlan módon.

Sőt mi több, magának a regensnek halálát is annak tulajdonították némelyek, hogy kávézás közben a király csészéjébe valami port töltött, azonban a ki a kávént öntötte, véletlenül megcserélte a csészéket s így esett a czélbavett áldozat helyett maga a méregkeverő a törbe. Valóság a dologban csak annyi van, hogy a regens herceg tényleg foglalkozott laboratoriumában vegyszerttel, tudott különböző hatású mérgeket előállítani, olyanokat, melyek a fejbe szálltak, megtámadták az agyat, vagy a beleket.

Bármint legyen is, unokája, az Égalité herceg, tapasztalhatta ezen híreknek az uralkodó ág tagjaira való hatását s az Orléansok iránt bennök e miatt támadt legyőzhetetlen ellenszenvet. Mikor végre visszafizethette ezt a Bourbonoknak a konvent ama nevezetes ülésén, melyen rászavazott XVI. Lajos halálára, ugyan-

akkor a saját halálos ítéletét is aláírta. A guillotíne alatt elvérzett Orléans hercegnek csak leányát, Adél hercegnőt kimélte meg tiszta és erényes életéért a forradalom, míg végre 1798-ban ő is kénytelen volt előbb Pozsonyba menekülni, majd Angliába vonulni vissza fivéréhez, Lajos Fülöphöz, kit nem is hagyott el többé trónrajutásáig.

Mikor Lajos Fülöp, a polgárkirály meghalt, családját már rég megtizedelte a koronák fénye mögött irigykedve leselkedő végzet. Egyik leánya Mária württembergi hercegnő, a nagy tehetségű művész és műbarát, Ary Scheffer tanítványa, de a kinek gyermekágyban szerzett mellbetegségét még súlyosították azok a halálos gyötrelmek, melyeket egy a stuttgarti palotában kiütött tűz alkalmával életét fenyegető veszedelem közepette kiállott. Sorvasztó betegsége ellen hiába keresett Pisában enyhülést, meghalt 1839-ben.

A második nővért a belga trónra juttatta Lajos Fülöp politikája, hogy anyjává legyen a mai belga királynak és a boldogtalan Sarolta mexikói császárnénak. Végre az idősb fiu, a most meghalt párisi gróf édes atyja, Ferdinand Fülöp Lajos, ki atyja trónraléptekor a chartresi herceg címet az Orleans hercegi címmel cserélte föl,

mikor ez szemére lobbantotta, hogy katolikus létére protestáns nőt vett el feleségül. «Alaptörvényeinkben — mondá a herceg — első sorban a vallásszabadságot látom beigtatva, mint legbecsesebbikét a francziák számára biztosított jogoknak. Nem látom át, mért legyen egyedül a királyi család kizárva e jótéteményből, mely megfelel a franczia társadalomban jelenleg uralkodó eszméknek.»

Ugyanilyen szellemű végrendeletet hagyott hátra idősb fiának is, hogy irányadóul szolgáljon mindenkor az Orléans-ház sarjainak, hazafias kötelességeik teljesítésében. «A párisi gróf — ugymond ebben — legyen bár egy törött szerző, mielőtt még használatba vették volna, vagy legyen tényezője annak a társadalmi újjászületésnek, melyet ma még annyi akadályon át láthatunk csupán, legyen király vagy maradjon ismeretlen, félrevonult védelmezője az ügynek, melyhez mindannyian tartozunk, de mindenekelőtt legyen kora és nemzete embere, Franciaország és a társadalom buzgó munkása.»

És a történelem csakugyan nem tartott fenn más szerepet fiának, az elhunyt párisi grófnak, mint hogy ismeretlen egyszerű munkása lehessen annak az ügynek, mely minden franczia

táplálékát a körülte fakadó dús tenyészet, lombjait vesztve, megrokkanna, de utolsó percéig tiszteletreméltóan.

V. S.

EGYVELEG.

* **Korcsolyákat** már az őskorban is használtak. A brüsszeli muzeumban egy pár csontkorcsolya van, melyeket csörlőpéptéményekből ástak ki. Az aczélt legelőször Hollandiában használták e célra s onnan ment át a divat Angliába.

* **A legdrágább levélbélyegek** jelenleg a Mauritius szigeten kiadott 1 és 2 pennys darabok, melyekből állítólag csak 14 példány maradt fenn. Egyet nem rég Angliában adtak el 340 font sterlingért.

* **A pápák nemzetisége.** A hollandi VI. Hadrián (1522—1523) volt az utolsó nem olasz pápa. Általában az eddig uralkodott 263 pápa közt 207 olasz volt és pedig 106 római. Az 56 külföldi pápa nagyobb részt franczia és spanyol volt, német is csak három.

* **Amerika fölfedezőinek** számát újabban Gambier ismét szaporította egygyel: egy angol folyóiratban ismertetvén Cousin dieppei születésű tengerész működését, ki állítólag már 1488-ban járt az Amazon torkolatánál, 4 évvel előbb, mint Kolumbus eljutott az újvilágba.

KILÁTÁS A FEHÉR-HEGYRŐL SZÉCSÉNY VIDÉKÉRE ÉS BALASSA-GYARMAT FELÉ. — A hadgyakorlatok döntő részének színhelye.

1837-ben Németországban tett utazásán ismerkedett meg jövendőbelijével, Helena meklenburgi hercegnővel s maga IV. Frigyes Vilmos porosz király volt az, ki mindent elkövetett, hogy köztük a házasság létrejöjjön.

De a házasság nem szerencsésen kezdődött s nagyon hasonlított ahhoz az ünnepélyhez, mely XVI. Lajos és Mária Antónia egybekelését a Mars-mezőn oly nagy szerencsétlenséggel zavarta meg. Mint az a szomorú nász, ez is a Mars-mezőn ment végbe, s mint akkor, most is számosan lelték halálukat a beállt nagy tolongásban. Meg is jegyezte szorongó sejtelmek közt a hercegnő: «Épen mint XVI. Lajos esküvőjén! Milyen baljóslatu előjel!»

És szomorú előérzete csakugyan nem csalta meg. Rövid pár évi házasság után, 1842-ben a herceg kocsiját Neuillyben elragadták a lovak, a herceg fejével bukott a kövezetre, s hátgerinc-törést szenvedett. Egy közeli fűszeresboltba vittek be, hol pár órára rá kilehelte lelkét. Mindenki őszinte részt vett a súlyos gyászban, mely az Orléans-házat érte. A herceget szerették nyájas, előzőkeny modoráért s azért a valódi szabad-élvőségért, mely minden tettét jellemezte. Egész Franciaországban visszhangot keltettek annak idején azok a szavak, melyeket a magas, szőke s öltözetére rendkívül sokat adó herceg a kamara egyik ülésén Deux-Brézes marquisnak felelt,

önzetlen lelkesedését követeli meg. Ifjúságának sivar képei közt, melyek más-más viszonyok közt bár, de mindig csak a meddő tétlenség, az el nem ismert ügy félretolt szélmalom-hősének mutatják, van egy, mely sokban hasonlít a magyar nemzet hűségének a pozsonyi országgyűlésről fenmaradt legendájához, a midőn a szép királynő gyermekét karján tartva ragadta nemes áldozatkészségre a lovagias rendeket. Ő is így jelent meg egy alkalommal még mint gyermek, gyászba öltözött anyjától kezén vezetve, a párisi kamara egyik ülésén, de ez akkor történt, mikor az 1848-ik évben Lajos Fülöp bejelentette lemondását, s Dupin elnök helyette fia özvegyét ajánlta regenszőnek. És nem a lelkesedés önkénytelen kitérése, hanem a zugolódás vesztőjőslő moraja fogadta a mítsem sejtő gyermeket, ki Lajos Fülöp trónjára lett volna hivatva lépni. A nép fenyegetően hatolt be az ülésterembe, hogy kikiáltassa a köztársaságot s az özvegy hercegnő hiába próbált, nem tudott szóhoz jutni. Egy előzőkeny képviselő, Lasteurie védelme alatt kelle az ülést elhagynia, hogy előbb Belgiumba, utóbb Angliába meneküljön.

Most ugyanott végezte bús számkivetését Lajos Fülöp unokája, a hol mint gyermek kezdte volt. Meghalt egy eszméért, egy eszmében, melyet a kor többé nem akar elismerni. Kiszáradt, mint egy gyökerét vesztett fa, melynek elvonta

* **Magas rangu varju.** XIV. Lajos öreg napjaiban igen mogorva ember volt s ezért udvaroncjai többek közt egy varjut vittek neki, mely folyvást ezt kiabálta: «Jó napot, felség! Éljen a nagy Lajos!». A hiú király nagyon örvendett ennek s arany kalitkát csináltatott a varjunak s arany nyakgyűrűt e felirattal: «A király első varjuja.»

* **A levegőben levő port** tette tanulmánya tárgyává Aitkin János nevű angol buvár s 1500-nál több észleletet tett, részben nagyító üveggel s azt találta, hogy a föld pora 2000 lábnál magasabbra felszál, de legfőleg az egész tömegnek fele. A por mennyiségétől függ bizonyos tekintetben a tájkép szépsége is. Tiszta levegőben a határvonalak pontosak és világosak, de a szinek hidegek, a portömeg melegebbé és szilárdabbá teszi a színeket. Ha igen sok por van a levegőben, ködfátyol támad, egy köbczentiméterben 326—850 portestecske mellett azonban még a fátyol átlátszó. ha 2 ezernél több por-darab van, már hegyet sem lehet látni.

* **Földalatti vasutakat** akarnak építeni Párisban is. A vasutakat Barton Lajos franczia közmunka miniszter maga tanulmányozza Londonban és Liverpoolban.

* **Egy lábú biczyklista.** San-Franciscótól New-Yorkig biczyklin utazott Budleson Frank nevű egy lábú ember, mankóit a kerék oldalára kötve. Az óriási utat 66 nap 9 óra és 45 percz alatt tette meg. Sok helyen, hol az utak rozszak voltak, a csendes-tengeri vasuton haladt.

Herczeg Ferencz.

Sz. Bárdossy Ilona.

Vizváry Gyula.

Komáromy Mariska.

F. Hegyi Aranka.

Jászai Mari.

A NEMZETKÖZI KONGRESSZUS TAGJAI TISZTELETÉRE RENDEZETT MŰVÉSZESTÉLY KÖZREMŰKÖDŐI.

a velencei tizek tanácsa, egyedül azért zárkózék el, nehogy meglássák arcán az emberi jobb természetet.

De a társadalmi, és tanügyi reformok nem vonhatták el Erdélyit irodalomtörténeti, kritikai és bölcséleti vizsgálódásaitól. A «Pesti Napló»-ba «Budapesti Szemlé»-be, «Új Magyar Múzeum»-ba folyvást dolgozott, s művei közül az «Egy századnegyed a magyar szépirodalomból», «A legújabb magyar lyra», «Aesthetikai tanulmányok», «A hazai bölcsészet jelene», «A bölcsészet Magyarországon» és az «Egyetemes irodalomtörténet» maig is irodalmunknak legjobb e nemű termékei közé tartoznak. Az a két kötet pedig, a melyet a Kisfaludy-társaság ezelőtt pár évvel adott ki, a «Pályák és pálmák» s a «Tanulmányok», oly becses dolgozatokat tartalmaz, hogy Erdélyit méltán az első rangú magyar műbírálok között fogja emlegetni mindenha irodalmunk története. A negyvenes évektől egész haláláig küzdött a kritika jogaiért, magyarázva annak mûgondra tanító, eszmetisztító hatását és sürgetve az eszménység elvének követelményeit, a mely egyedül vala képes kivezetni költészetünket abból a vastag realismusból, melyet ő «kelmeiség»-nek nevezett. A művészet bölcsélete alapján fejtegette a történeti szellem folytonosságának törvényeit, mely meggyőződéssel s az eszmék kapcsolatát fűrkésző éles elemzéseivel.

Folyvást a közlés nemesítése s a tudomány szeretetének ápolása voltak céljai. Egész élete a nemzeti művelődésnek volt szentelve, a melyért hívebben és kitartóbban kevesen fáradoztak nála, mintha folyvást fülébe csengettek volna egyik ifjúkori költeményének, a «Könyörgés»-nek e szavai:

Ne lásson oly hazát
Mint kedves magyar hazánk,
A messze elmenő nap,
S a nagy kerek világ!

Dr. VÁCZY JÁNOS.

A FECSKÉK ÉLETÉBŐL.

Az 1887. év október havában Rozsnyóra költöztem, hol oly udvarban béreltek ki számomra lakást, a hol a szomszédház eresze alatt egy sorban 18 fecske-fészek volt, természetesen októberben már teljes üresen.

Mind a 18 fecske-fészek ép volt. No, gondolám, lesz itt élet, lesz itt munka, ha majd beköszönt a szép, kedves tavasz, s bizonyosan akad is majd valami följegyzésre méltó dolog is. Nem is csalatkoztam.

1888. év május havában minden fészeknek megjött a régi gazdája, egy kis ágy felrissítéssel készen lett a meleg otthon, minden küzdelem, minden háborúság nélkül.

A hol azonban annyi sok fészek megfért egymás mellett békességben, kedvet kaptak más fecskék is az építkezésre. A fészkek tulajdonosai nem gátolták a veszedelmes szándékot, egy sem mondta a 18 közül: elegen vagyunk már.

Június hó 4-ikén, följegyzett megfigyelésem szerint, két új fecskepár kezdte meg fészke építését, egymástól mintegy méternyi távolságban. A fészek alapvetése nagy fáradsággal járt, de a vas szorgalom minden akadály felett győzedelmeskedett.

Az első kísérlet bizony kárba veszett; mert isten tudja hány ízben esett le a falról az oda tapasztott sár. De azért nem csökkent a kedvök,

újból kezdték a munkát, hoztak puhább sáranyagot, s az megmaradt a falon; este már mindkét fészeknek meg volt vetve a fundamentuma.

A nagy öröm megvolt, mert míg csak teljesen le nem hanyatlott a nap, a két fecske folyton ott repdesett a fészek megvetett alapja körül, és hol az egyik, hol a másik a vékony sár rakományra ült, próbálgatták, elég erős lesz-e; sőt midőn megpróbálta az egyik, bele kapaszkodott a másik is. Így tartották meg a próbát.

Június 5-én, 6-án azt tapasztaltam, hogy az egyik fészek erősen épül, a másik pedig mindig egyforma, pedig az építési munka itt is szakadatlan. Miben rejlik ennek az oka? Figyelő állást foglaltam el íróasztalom mellett s kinyitottam az ablakot is. Minden legkisebb körülményre vigyáztam, nem is sejtve, minő hamiságot fogok tapasztalni.

A sárhordás megkezdődött, de láttam, hogy abban a fészekben, a mely gyorsabban épült, egyik fecske mindig talál valami motoszkálni valót, esze ágában sincsen sárhordás után nézni hanem a mint a másik fészekrakáshoz elhozták s oda tapasztották a sárát, sebesen átrepült oda, leszedte és a maga fészkebe hordta. Nevettem és boszankodtam a nagy turpisság felett, egy-érször el is kergettem a tolvajt, de célt nem értem, a mennyiben nem akarta megérteni szándékomat.

Az egyik tolvajt felváltotta a másik, ez így tartott egész nap; a megkárosítottak csak akkor láthatták fáradságtalan munkájuk érne kezdődő gyümölcsét, midőn a tolvajok már biztos fedél alá jutottak.

Ugyanezen év folyamán tapasztaltam azt is, a mi szintén igen érdekes, hogy dacára annak, hogy sem a háznál, sem pedig a szomszédban eperfa nem volt, az udvaron mégis a legszebb epreket találtuk nap közben, itt-ott, szétszórva.

Gyermekeim, kik mindig az udvaron tanyáztak, azt állították, hogy az eper, mind az égből hull az udvarra. No... hát jól van, apró bogárkaim, majd megfigyeljük az eget is, a ki titeket annyira szeret.

Az udvar keskeny volt, de hosszú, a fecskék pedig a helyett, hogy végig repültek volna a hosszú keskeny udvaron, a hogy legkönnyebben, érték egyszerre bele vágtak és a sebes kanyarodás mellett kiejtették csőrükből az eper szemeket, melyeket kicsinyeik táplálására hoztak.

A fecske-fiókok, ép úgy mint a többi madár-fiókok is, akkor, midőn már tollazatot nyertek, rendkívül sok ételmet fogyasztanak, a szülők, finomabb táplálékot, mint kis legyeket, szünnyogokat, nem képesek annyit összefogdosni, hogy a család éhséget ne szenvedjen, azért oly élelmi cikkek beszerzésére adják magukat, melyek nemcsak hogy teljesen megtöltik a gyomrot, de az emésztést is korlátozzák némileg s lehetővé teszik a szülők rendesebb táplálkozását is.

A kis fecske-fiókok fejlődésük első napjaiban, kizárólag csak szünnyogfélékkel tápláltnak, később már jó szolgálatot tesznek a nagyobb legyek is, míg végre az eper is izletes falattá lesz.

A húsz fészek közül egyik akkor, midőn már kik fecskék voltak benne leszakadt. Őt kis fecske volt benne 4—5 napos. A fészek darabokra tört, a kicsinyeket sem lehetett megmenteni mind elpusztultak. Hiába csináltam fészket, akasztottam fel az eresz alá, a szülők többet feléjük sem néztek.

A kis fecskék fölszedése közben, egy kelle-

metlen fölfedezést is tettem. A széthullott fészek darabjai közt csak úgy szaladgáltak a poloskák. Ez tény.

Hallottam már régebben beszélni, hogy a fecskék, ezen kellemetlen vendégeket széthurcolják, most meggyőződtem fölöle.

VIDONYI JÓZSEF.

A NEMZETKÖZI KONGRESSZUS.

A VIII-ik nemzetközi közegészségi kongresszus e hó 9-én ért véget. Nyolcz napig vette igénybe a főváros közéletének jelentékeny részét, az érdeklődéat és a lapok hasábjait, Budapest tudományos köreit és társas életét. A magyar főváros egész odaadó figyelmet szentelt a kongresszusnak, a világ különböző részeiből összegyűlt tagjainak, kik bizonyára meg is győződtek, hogy Magyarországon a tudomány egészen otthonos és tisztelet környezi.

A kongresszus bizottságaiban elméleti és gyakorlati kérdéseket sokat fejtegettek s a közegészség ügyére vonatkozó számos határozatot hoztak. Ezeket a plenum elfogadta s legközelebb az elnökség aláírásával ellátva a kongresszuson képviselt összes kormányoknak hivatalosan megküldik azzal a kéréssel, hogy a kormányok e határozatokat lehetőleg érvényre juttassák.

Budapest székes főváros, mint bőkezű házigazda fogadta vendégeit. Százezer forintnál többet szánt a költségekre, de ezt az egész összeget nem vette igénybe a végrehajtó bizottság. Körülbelül 90,000 frt lehet a költség. A legtöbbje a nyomtatványok, a sakkközlöny, a meghívók kerültek 16,000 frtba; ugyanennyit lehet még számítani a kongresszus működéséről szóló kilencz kötetes munkára, mely az összes felolvasott értekezéseket magába foglalja. A múzeumkerti ismerkedő-estély és a városligeti iparszarnokban tartott búsu-estély kiadásai 20—22,000 frt körül lehetnek.

Szeptember 6-án, csütörtökön este a tatai és balatoni kirándulásról már visszaérkeztek a kongresszusi tagok.

Szeptember 7-én délelőtt folytatták a felolvasásokat; délután kirándulásokat tettek a promontori pinczékbe, Törley és társa pezsgőgyárába, Abeles D. és Dietzl földalatti kaszamatáiba, a hol boros hordókat őriznek; egy nagy csoport a Mattoni-féle Erzsébet sósfürdőt kereste fel. Vendégszeretet, szivesség fogadta őket mindenütt. Jutott látogató a kőbányai sertés-telepeknek, s az összekötő vasuti hid közelében a nagy szivattyúzó-telepnek és csatorna-nyílásnak, hol a főváros földalatti gyomra ömlik ki.

Estére a miniszterelnök vendégei voltak a kongresszus tagjai. Mintegy másfélezer meghívót küldtek szét.

A budavári miniszterelnöki palota összes helyiségeit felnyitották, s pazarul kivilágították. Esti hét órakor már megindult a kocsi felvonulása s a Szent-György-téren is sokaság gyülekezett, hogy az érkezést lássa. Wekerle miniszterelnök vendégeit a belépő terem ajtajában fogadta; az érkező kongresszusi tagokat Müller Kálmán főtitkár mutatta be, s a házigazda francia, angol, olasz, magyar vagy német nyelven mindegyiket szívesen üdvözölte. A termetek szorongásig megtöltötte a vendégsereg. Jelen volt a kongresszus valamennyi külföldi és számos hazai tagja, a Budapestben időző összes diplomáciai kar és a konzulok, a kormányfőnök közül Hieronymi, Fejérváry, és Lukács miniszterek, Reiszig, Erdélyi, Miklós, Plósz államtitkárok, a főváros részéről Ráth főpolgármester, Gerlóczy és Márkus al-

polgármesterek, Szász Károly püspök, számos orsz. képviselő, városi bizottsági tag, a tábornoki kar néhány tagja és több hírlapíró. A vendégek közt a a szolgálk teát és hűsítőt hordtak szét, és mindenfelé vidám társalgás folyt a magyar kormány tagjai és a kongresszus külföldi kapacitásai közt. Az estély 11 órakor ért véget.

Míg a kormányelnök estélyén kizárólag urak voltak hivatalosak, a magyar hölgybizottság a kongresszus női vendégei számára *hölgyestélyt* rendezett az Andrássy-úti képzőművészeti csarnokban. Villamos lámpák szórták ezüstös fényüket a délszaki növényekkel gazdagon díszített helyiségekben. De nemcsak hölgyekből állt a társaság, hanem a kongresszus és fővárosi társaságokéink előkelő férfiai is nagy számmal jelentek meg, egy részük a miniszterelnök estélyéről. A hölgybizottság elnöke, Hampelné-Pulzsky Polixena fogadta a rendezőség élén a gyorsan egymás után érkező hölgyeket és urakat. Berkes zenekara huzta, s tíz órakor felnyit a gazdag buffét ajtja is. Megérkezett később Hieronymi belügyminiszter is. Az idegenek és magyarok közt egyre feszelenebb lett a társalgás s így legjobb kedvben együtt maradt a vendégsereg a késő éjjeli órákig.

A tudományos munkásság már szeptember 8-ikán véget ért, mikor délután 3 órakor az új városháza dísztermében a kongresszus szakosztályai összes ülést tartottak, s elfogadták az egyes szakosztályokban megszavazott indítványokat és határozatokat.

A kongresszus tagjai még e napon látogatásokat tettek több helyen. Egyik részük a *Jálics-féle* boros pinczékét kereste föl, a másik rész a lipótvárosi, *gözmalmokat* tekintette meg. Sokan a *tűzoltók és mentők gyakorlataira* mentek el az új-épület kazánnyárába, melynek óriás udvarán valóban érdekes látványt nyújtott mind a két testület. A tűzoltók mindent bemutattak, a mi a tüzeseteknél előfordul. Leugrottak a második emeletről a kifeszített ponyvára; lecsusztak a magasból roppant hosszú zsákokban. Ugyanekkor délután kezdődött a kerepesi-ut végén, az üggető verseny téren a nemzetközi *biciklivereny*, s másnap délután, kellemetlen esőben fejezték be, még pedig nem a magyar biciklisták győzelmével. A díjakat idegenek vitték el.

Estére a kongresszus tagjai a városligeti nagy *iparcsarnokban* gyűltek össze. A *főváros fogadó-estélye* volt, művészi estélyivel.

Az óriás helyiséget szépen földiszitették. A nagy kupola alatt sűrű tömeg hullámzott. A hűvös őszi idő megérzett a szellős csarnokban. A nők magukon hagyták a pellerin gallérokat; a frakkokra is fölki-vánkozott a felöltő. Hanem a ruhatarban nem volt könnyű a felsőkabátokhoz jutni. Jóval több szolgálk kellett volna oda, s volt is ott zavar, kivált az estély végén, mikor az egész ruhatarban összevissza keveredtek a kabátok.

A főváros gazdagon látta el vendégeit. Fényesen terített asztalok várták, és minden látogató igen csinos szivartartó tárczát kapott szivarral töltve. Emelvény állt a művészi előadásra, de a rossz akusztika miatt ebből a távol állók nem sokat hallottak.

Az előadók sorát *Vizvári Gyula* nyitotta meg *Herceg Ferencz*, a jeles író. A *városházában* című monológiának előadásával. Ez volt a magyar előadás. *Komáromy* Mariska két szép *francia* dalt énekelt el. *Jászai Mari* „The execution” cz. sport anekdotát szavalt *angolul* s *Komáromy* Mariska még ráadásul két szép *olasz* dalt zengett, melyek közül különösen az „Ave Maria” kellett zajos hatást. A magyar nótákat *Hegyi Aranka* asszony mutatta be. *Lányi Géza* cimbalmozása s a *Radics*-banda néhány tagjának kísérete mellett. Tüzes dalait élénk ovációkkal fogadták. Sz. *Bárdossy* Ilona asszony német dalai zárták be a hangversenyt, melyet *Ujházy Ede* a nemzeti színház-művésze, rendezett. A hangverseny műsorát igen csinos kiállításban osztották szét. Emléklül is el lehetett tenni. Rajta volt a közreműködők arcképe. Ezeket mi is bemutatjuk. Az előadás végével a buffét vette igénybe a közönséget.

Ezzel véget ért a kongresszusi mulatságok sorozata.

Szeptember 9-ike már a bucsú volt.

Délelőtt 10 órakor a kongresszus bezáró ülését tartották a redoutban.

Az esős időben nem jelentek meg oly sokan, mint a megnyitó ülésre. Az elnöki széket *Hieronymi* belügyminiszter foglalta el, s néhány üdvözlő szóval megnyitván az ülést, *Bertillon*, Páris város statisztikai hivatalának főnöke, a kongresszus állandó bizottságának titkára, tette meg a jelentéseit, bemutatta azokat a határozatokat is, melyeket a közös bizottság elfogadott. Majd *Müller Kálmán* főtitkár tette meg röviden jelentését. A jövő kongresszus helyére vonatkozólag három meghívó érkezett be. *New-York*, illetve az Egyesült Államok, *Moszkva* város és *Madrid* város hívták meg a jövő esztendőre a kongresszust. Az állandó bizottság a *madridi meghívást fogadta el*, a mit *Gimeno Amalio* madridi szenátor és egyetemi tanár szép szavakban közönte meg.

Ráth Károly főpolgármester intézett azután bucsuszavakat a kongresszus tagjaihoz Budapest főváros nevében. Erre pedig az idegen államok küldöttei mondtak köszönetet a szíves fogadtatásért. Nagyon tetszett *Juratsek* osztrák kongresszusi tag meleg beszéde, melyben bámulatát fejezte ki Budapest hatalmas fejlődése iránt. Irigység nélküli örömmel csodálta ezt mi, osztrákok, — így szólt — mert önök meg lehetnek győződve, hogy Ausztriának semmi se áll annyira érdekében, mint egy virágzó Magyarország, és ennél fogva örömmel, sőt büszkeséggel tekintünk ez ország és e város gyönyörű fejlődésére.

Hieronymi elnök mondta az utolsó beszédet francia nyelven. Hangsúlyozta a nagyfontosságú eredményeket, a melyeket a kongresszuson főképen a kholera és a diftéria kérdéseiben elért. Majd köszönetet mondott a királynak, végül pedig a tudósoknak.

Ezzel szétoszlott a kongresszus. A kiállítás is bezárták délen. Délután pedig megkezdődött az elutazás. A legtöbb Bécset hazatértek. Két nagyobb csoport azonban délfelé vette útját. Az egyik meglátogatta *Zágrábot* és *Fiumét*, a másik *Belgrádba* ment, s onnan tovább folytatja útját *Konstantinápoly* felé.

A kongresszus utánra tervezett kirándulásokból elmaradt a Tátra-vidék megtekintése. Mintegy százán *Zágráb* felé indultak s e hó 10-ikén érkeztek oda. A pályaudvaron a polgármester üdvözölte őket. A kongresszisták délelőtt megtekintették a múzeumot, a képtárt, a székesegyházat, több köztinteztet és körutat tettek a városban. A város a vendégek tiszteletére ebédet adott.

Zágrábról Fiuméba vette útját a társaság. Borongós időben érkeztek e hó 11-ikén a magyar tengerpartra, hol a legbarátságosabb fogadás várta. Ciotta polgármester üdvözölte. A pályaházból száznál több kocsi vitte őket a fogadóba, a honnan a városi tanácsosok kíséretében indultak meg csakhamar a város megtekintésére. A kikötőben már várt rájuk a *circvenicai* fürdőigazgatóság „Zágráb” nevű hajója, a melylyel tíz órakor *Cirkvenicába* indultak a parton álló tömeg lelkes evvívására közt. A fumeiek közül nagyon sokan csatlakoztak a vendégekhez, a kiket a fürdőigazgatóság fényesen megvendégtelt a gőzhajón. A vendégek nagyon dicsérték az új magyarhorvát tengeri fürdő szépségeit.

Egy másik népes társaság, mely nagyobb részt magyarokból állt, *Belgrádba* ment, a hol e hó 10-ikén reggel igen előzékeny fogadás várta őket, s tekintélyes szerb családok ajánlották föl lakásukat. A bevonulókat katonai zenekar kísérte. A város megtekintése után külön vonaton *Topcsiderbe* mentek, a hol népiünnep és lakoma volt. A kirándulók egy része *Belgrádból Konstantinápoly* felé folytatta útját, másik része visszatért Budapestre.

A közegészségügyi és demográfiai kongresszus tagjainak száma ezentúl jóval kisebb lesz, mint volt most Budapesten. Eddig mindenki tagja lehetett a kongresszusnak, a ki valamelyest érdeklődött annak tárgyai iránt s a tagsági díjat lefizette. Ez azután több helyen, de különösen Budapesten arra vezetett, hogy a kongresszus tagjainak egy nagy része nem annyira az ügy, mint inkább az idegenek tiszteletére rendezett vacsorák, mulatságok, kirándulások iránt érdeklődve lépett be a tudósok társaságába. A kongresszus állandó bizottsága ezért elhatározta, hogy a kongresszus tagjai közé ezentúl csak olyanokat vesz föl, a kik a higiéniával vagy demográfiával valóban foglalkoznak is s a legközelebbi madridi nemzetközi gyűlést már ennek a határozatnak a szigorú szem előtt tartásával rendezik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pulzsky Ferencz életrajza jelent meg dr. *Ferenczy József* tollából a *Stampfel Károly* pozsonyi kiadó „Kortársaink” című vállalatában. Az európai hírfü tudós legrészletesebb életrajza ez, 123 lapot elfoglaló kötetben. *Pulzsky* élete egy darab történet hazánkéból. Már hatvan éve, hogy a közéletben szerepel mint író, tudós és politikus; sőt a szabadságharc után husz esztendőig nevezetes szerepe jutott neki külföldön is az emigrációban, Európa tudósaival való érintkezésében. Ez érdemes, sokoldalú és változatos életet *Ferenczy József* szeretettel írta meg, sok, eddig ismeretlen adatot gyűjtött hozzá s eleven előadásában bizonyára érdeklő fogja olvasni mindenki a 80 éves veterán férfinak eseményekben gazdag és tanulságos életét, mely művelődési és politikai történetünknek annyi mozzanatát foglalja magában. Az életrajz teljes, egészen a legutolsó napokig terjed, mert a kitünő tudós 80-ik születés-

napjára készült. De kívánjuk, hogy mint *Pulzsky*-nak annyi sok életrajzát, újabb és újabb munkásságával kellett már oly sokszor kiegészíteni, ez a könyv szintén minél több fejezettel bővüljön a teljes szellemi frissességében és erejében lévő tudós folyton tartó munkásságáról. A könyvet *Pulzsky* több arcképe díszíti, ezenkívül több rá vonatkozó illusztráció, eperjesi szülőháza, első és második nejeinek arcképe, stb. Ára 2 korona.

Werböczy István *Hármas könyvéből* új kiadást bocsátott közre a tud. akadémia. Latinul, magyarul sokszor megjelent már e fontos munka, de azért csak nehezen lehetett hozzájutni, régebbi becses kiadásokhoz pedig épen nem. Az akadémia tehát egészen új kiadást rendezett a „Tripartitum”-ból, mely nyelvünk mai állapotának megfelelő fordításban nyújtja a becses művet. A fordítás ellenőrzésére bizottságot alakított, s a fordítással *Kolozvári Sándor* és *Óvári Kelemen* egyetemi tanárokat bízta meg. Ők az eredetinek 1517-iki első kiadása után fordították, s terjedelmes előszót is írtak valamint részletes tárgymutatót és nagy terjedelmű jogi szótárt függesztettek a könyvhöz, *Werböczy* latin kifejezéseinek becses gyűjteményét, magyarázatokkal. A magyar jogélet és igazságszolgáltatás e korszakos munkája tehát most egészen a közhasználat és tanulmányozás számára előkészített derék kiadásban jut a tanárok, bírák, ügyvédek és jogi pályára készülőkk kezébe. A 466 lapot betöltő könyv ára 5 frt.

A magyar tud. akadémia kiadványai közt több érdekes munka és értekezés jelent meg.

Köztük van a *legelső magyar aritmetika*, melyet 1499-ben a magyarországi *György* mester írt. A hamburgi könyvtár lemásolást végett elküldte hozzánk az eredetét, s a becses művelődéstörténeti emléket az akadémia most újra kinyomatta, *Szily Kálmán* és *Heller Ágost* külön magyarázataival. A füzet címe: *Georgius de Hungaria Arithmetikája*. A debreczeni 1577-ben írt aritmetikát tartották eddig az első magyar számtani műnek; Magyar *György* azonban 80 évvel korábbi, Ára 30 kr. — A *Nyelvtudományi Közlemények*, évnegyedes folyóirat júniusi füzetében a cikkek sorozatát *Simonyi Zsigmond* rendes tagsági székfoglalója „Szókömbinálás és szóképzés” nyitja meg. Utána *Bzinnyei József* a cseremis nyelv egyik sajátosságát ismerteti, végül pedig kisebb közlések, könyvbírálatok következnek. — A *Mathematikai és természettudományi Értesítő* (többek közreműködésével szerkeszti *König Gyula*) 7-ik füzete az akadémia harmadik osztályában tartott felolvasások egy részét közli az áprilisi ülésből. — Az akadémia egyes osztályaiban felolvasott értekezésekből megjelentek: *Emlékbeszéd b. Kemény Gábor* tagról, *György Endrétől*, ára 30 kr. A *dohány egésére befolyást gyakorló körülmények tanulmányozása*, *Cserháti Sándortól*, ára 75 kr. — A *gyógyászati rákok harintcsikos izomrostjainak finomabb szerkezete* *Daday Jenőtől*, ára 50 kr. — *Adatok az emberszabású lények koponya-alakulásához*, ára 60 kr. és *Adatok az Árpádok testereklényének ember-tani buvárlatához* (második közlemény), *Török Anréltől*, ára 60 kr. — *Folyadék-sugarak*, *Réthy Mór*-tól, ára 50 kr. — *Az energia-tan alapjairól*, *Heller Ágosttól*, ára 15 kr. — *Adatok Letkés faunájához* *Franzenau Ágostontól*, egy tábla-rajzzal, ára 90 kr. — *Uj-görög munkák ismertetése*, *Tély Ivántól*, ára 40 kr.

La Quistione Daco-romana e lo stato ungherese. (A dákoromán kérdés és a magyar állam.) Ily cím alatt jelent meg Rómában *Óváry Lipót* hazánkfiának, az akadémia tagjának 71 lapra terjedő politikai írta olaszul. Az írat arra van irányozva, hogy a bukaresti liga és kolozsvári oláh propaganda által Olaszországban is nagy buzgalommal terjesztett vádakait rólunk elhárítsa, a hazudásokat komoly érvekkel megcáfolja s a magyar állam politikáját és a nemzetiségi kérdés állását a jog és valóság szerint tárja föl. Ez a munka képezte alapját azon felolvasásoknak is, a melyeket *Óváry* imént Rómában, Nápolyban és Milanóban az olasz sajtó és a politikai élet képviselői előtt tartott. Az írat jóval meghaladja a polemikus röpiratok szokásos értékét, oly széles történelmi alapokon nyugszik. Az oláh irredenta ráfogásaival és rágalmaival szemben ez az írat az olasz közönséget a valóságról alaposan tájékoztatja. Ohajtandó, hogy hasonló iratok német és francia nyelven is minél hamarabb napvilágot lássanak. A terjedelmes füzet *Artero* római kiadónál jelent meg.

Az *Archaeologiai Értesítő* (szerkeszti *Hampel József*) legújabb füzete igen gazdag tárháza a hazai régészeti kutatások eredményének. Ezekben a füze-

tekben a laikus is sok olyat találhat, mely érdemes megismerésre. A közlemények egy részét rajzok, illusztrációk kísérik.

A szerkesztő, *Hampel József* két őskori bronzleletet ismertet Biharmegyéből, dr. *Tergina Gyula* a horgosi ásatásokról, *Kárász Leó* a hód-mezővásárhelyi tarjánvégi sírmezőről, *Jakab Elek* a budvári és budvarkörnyéki leletekről, *Simon István* a biharudvardi Árpád-kori temetőről, dr. *Wekerle László* Árpád sírjának helyéről, *Huszka József* a zólyomlipcsei várban levő Rubigáll-féle ajtóról, *Mihalik József* egy XVII. századbeli kassai ötvösmesterről: Nonnert Pálról ír cikket, míg *Miskovszky Viktor* régi fatemplomaink ösmertéhez szolgál adalékkal s három ilyen fatemplom képeivel. Vannak a füzetben még levelezések, könyvismertetések, tudósítások a muzeumokról, társulatokról és különfélek.

„Az osztrák-magyar monarchia irásban és képen” című nagy hon- és népismertető vállalatból közelebb megjelent a 211. füzet „Magyarország” IV. kötetének 8. füzeté. Két dolgozatot foglal magában: az első *Zalamegye* ismertetésének befejező része, *Eötvös Károly*tól, ki hazánk e nagy és érdekes megyéjét minden tekintetben nagy alaposággal s élénk és elmés tollal írja le. Igen érdekes és vonzólag rajzolja egyebet közt a *Göcsej* nevű vidéket és a *Mura*-köz, becses történelmi és néprajzi részletekkel színeztve e területeket, lakosságának multját és jelenét. Eötvös cikkéhez mintegy kiegészítésül járul a másik közlemény, a *zala- és nasmegyei vendék* ismertetése, *Bellosics Bálint*tól, ki huzamosan élve e szláv népfaj körében, azt tökéletesen ismeri s tapasztalatai alapján oly beható körülménnyességgel szól róla, mint a magyar sajtóban eddig még senki sem. E tartalmas és változatos részletekben gazdag dolgozatokhoz tizenkét szép rajz van csatolva, melyek közül egyet *Bellosics Bálint*, egyet *Cserna Károly*, szintén egyet *Keleti Gusztáv*, hetet *Háry Gyula*, kettőt pedig *Jantyk Mityás* készített. A vállalat a m. kir. állományomda kiadásában, Révai Testvérek bizománnyában jelenik meg minden hónap 1-én és 15-én, színes borítékban. Egy-egy füzet ára 30 kr. Megrendelhető akár egész évfolyamban akár füzetenként bármely hazai könyvkereskedésben.

Magyar mese- és mondavilág, Benedek Elek ilyenmü mesegyűjteményéből a 13—14-ik füzetek kerültek ki a sajtó alól, képekkel. A történelmi mondák, legendák és népmesék e feldolgozása az ifjúság számára, megtisztítva az érdecségtől jó gondolat volt s az 50 füzetre tervezett vállalat eddig megjelent része ki is vívta az elismerést. Egy füzet ára 25 kr. Az első kötet (tiz füzet), díszes kötésben, 3 forint.

Füzetek. A magyar helyesírás legfőbb nehézségeinek tankönyve, írta Szabó József. Megjelent Nagy-Bányán. A 12 lapra menő kis füzet elég rövid szabályokban adja elő, hogy hol írjunk nyújtott magánhangzókat (ú, ú, í, ó, ö,) kettős másalhangzókat (abáll, kammog.) Ára 20 kr. — *Tótfalusi Kis Miklós. „Erdély Fénikszé”*, írta Csernátóni Gyula; kiadja Kolozsvárti Ruzicska György. 1650-ben született, közel kétszáz év óta a kolozsvári temetőben porladó derék magyar nyomdász emlékét eleveníti föl a füzet. Kis Miklóst Bod Péter nevezte el „Erdély Fénikszé”-nek. A füzet célja a kegyeletes megemlékezésen kívül az is, hogy a begyülemző jövedelem hozzájáruljon a Kis Miklósnak emelendő sír-emlék költségeihez. A füzet ára azonban nincs följegyezve.

Az első naptárt. 1895-ik évre szólót, most kapjuk. A huszonegyedik évfolyamába lépő „*Protestáns Árvaházi Képes Naptár*” ez most is *Kenesey Béla* árva-egyleti választmányi tag szerkesztésében. Válogatott olvasmányai az erkölcsi és vallásos fel-fogást tartják szem előtt és népies előadásban szólnak. Több kép is van a csinos kiállítású naptárban és protestáns egyházi tisztí névtár. *Hornyánszky Viktor* kiadásában jelent meg, ára 30 kr.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia a nyári szünetek után október 8-ikán tartja első ülését.

A filharmoniai társaság és a főváros. A filharmoniai társaság hosszú idő óta a főváros legelső zeneművészeti testülete, s ez teszi tehetővé, hogy zenekari darabokat élvezhessen a közönség, megismerhesse azokat a zeneműveket, melyek nem az operaszínház körébe tartoznak. Különben nagy részt az opera zenekarából áll a társaság, kiegészítve jó nevű fővárosi zenészekkel. Előadásait sokáig *Erkel Ferencz*, majd *Erkel Sándor* vezette. Szüksége volna azonban anyagi segélyre, s ezért a fővároshoz folyamodott. A közoktatásügyi bizottság évi 2000 frtot javasolt megszavazásra; a pénzügyi bizottság azonban ezt elvetette. Hátra van most a közgyűlés. A tanács azonban a 2000 frtnyi segély megszavazását ajánlja a közgyűlésnek, oly formán hogy minden előadásra 250 frt segély jusson; ez azonban 2000 frtnél nagyobb nem lehet.

MI UJSÁG?

A király Balassa-Gyarmaton. Ő felsége, ki e hó 7-ikétől 11-ikén Lembergben időzött szeptember 17-ikén érkezik a magyarországi hadgyakorlatokra. Reggel 6 órakor *Nagy-Marosnál* száll ki, hogy megnézze a hidverést Visegrád és Nagy-Maros közt és a katonaság átvonulását a hidon. Ezután kocsin megy ő felsége *Balassa-Gyarmatra*.

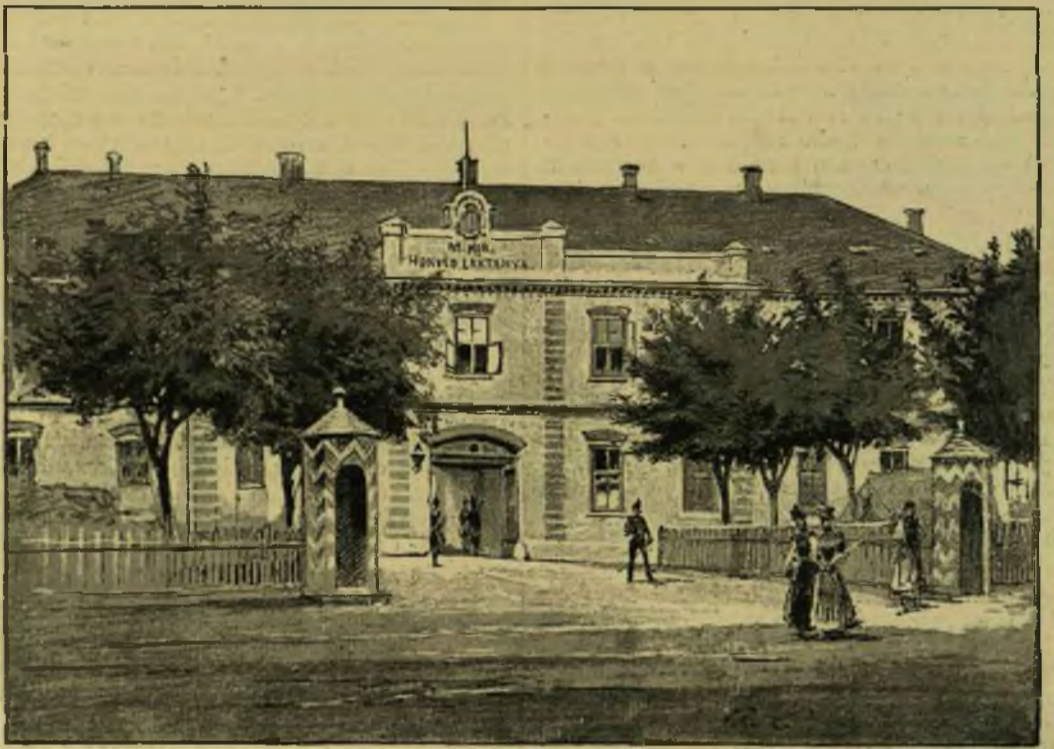
A nógrád- és hontmegyei törvényhatósági bizottságok számos tagja már Nagy-Marosnál üdvözlő a királyt, hogy azután ő felségét *Kis-Marosról* Balassa-Gyarmatra teendő útján kocsin, még pedig kizárólag négyes fogatokon kísérjék. Ő felsége kocsiján a négy órai uton egy izben váltani fogják a lovakat. Nógrádmegye határánál *Kis-Marosnál* a törvényhatóság díszes küldöttségével gróf *Degenfeld Lajos* főispán fogja ő felségét üdvözölni. Balassa-Gyarmat város határára felállított első díszkapunál *Reményi Károly*, a város bírása köszönti a királyt. A második kapunál, mely a vármegyeház előtti téren van, emelvényekről hetven uri hölgy virágot szór a király útjára, majd remek virágbokréttát nyujtanak át, melynek a vármegye színeit viselő szalagján ő felsége monogramja s a vármegye czimere van aranynyal hímelve. Ő felsége ezután megsejmléli a díszszázadot és az uri bandériumot, mire lakására tér s rövid idő múlva a vármegye díszes nagytermében az összes küldöttségeket fogadja. Este hat órakor udvari ebéd lesz. A nap befejezéseül az Ipolyvölgyet

Károly Lajos főherceg családja Magyarországon. *Mária Terézia* főhercegnőasszony, *Károly Lajos* főherceg neje, a leányaival *Mária Annunciata* és *Erzsébet* főhercegnőkkel több heti tartózkodásra kis-tapolcsányi birtokára érkezett. *Károly Lajos* főherceg is nem sokára követni fogja családját.

Stefánia trónörökösné Velenczében. *Stefánia* özvegy trónörökösné, testvérével, *Lujza* koburgi hercegnővel, e hó 12-ikén Velenczébe érkezett s a *Britannia*-fogadóba szállott. *D'Eppau gróf* név alatt utazik s körülbelül három hétig marad Velenczében, a mely idő alatt fürdőkurát tart a Lidón.

A delegációk Budapesten. A delegációk e hó 14-ikén megkezdtek tanácskozásait Budapesten. Itt vannak a közös miniszterek is. A király a hadgyakorlatok előtt még Budapestre jön s e hó 16-ikán fogadja a két delegációt a budavári királyi palotában. Az osztrák delegáció még a „*Hungária*” fogadóban tartja üléseit, de legközelebbi Budapestre jöttek már bevonulhat most épülő saját palotájába.

A magyar delegáció tagjainak e hó 13-ikán tartott értekezletén a delegáció elnökéül gróf *Tisza Lajos* jelölték ki, alelnökké gr. *Andrássy Aladárt*. A külügyi bizottság elnöke valószínűleg *Tisza Kálmán* lesz. Az 1895-iki közös költségvetés, hir szerint 4 millió forinttal nagyobb, mint az ide; össze-

Cserna Károly rajza.

A BALASSA-GYARMATI HONVÉD LAKTANYA.

körülvevő magas hegyormokon egész Drégelyvárig örömtüzeket gyujtanak. A királyi a pompásan berendezett és ujjaalakított megyeházán fog lakni. A megyeház dísztermének, (most királyi ebédlőterem) egyik legszebb ékessége az az üvegfestésű nagy ablak, mely a fővárosban készült *Kratzman Ede* műtermében. A királyt ábrázolja életnagyságban, a *Szent István-rend* ornátusában. A festmény ő felségének ama képe után készült, melyet *Benczúr Gyula* festett Pestmegye díszterme számára. Az ablakon a király alakja mellett igen sok díszítés van, így *Magyar, Horvát, Dalmátország, Fiume, Nógrádmegye, Balassa-Gyarmat, Losonc, Degenfeld főispán* és *Seitovszky* alispán czimerei. A király egész lakása művészi berendezésű. *József* főherceg még mindig kiméletet igénylő gyöngékedése miatt nem fog résztvenni a Balassa-Gyarmat körül tartandó nagy hadgyakorlatokon. Azokban a városokban és községekben, melyeket a király a hadgyakorlatok alkalmával érinteni fog, mindenütt már régen készültek a fogadtatásra. Vaggonszámra érkeznek nap-nap után a zászlók és díszítési szerek vasuton, mert épen ez a vidék *István* főhercegre óta ilyen magyar vendéget nem látott. Az utolsó nádor az 1847-iki országgyűlés után járt ezen a vidéken.

A királyné Korfu szigetén. *Erzsébet* királyné jelenleg Korfu szigetén időzik, gyönyörű kastélyában. A görög király távollétében a regensséggel megbízott trónörökös, *Konstantin* herceg, *Erzsébet* királynéhez Korfuba érkezése alkalmából üdvözlő táviratot intézett. A királynét megérkezésekor a város polgári és katonai hatóságai fogadták s a népesség tiszteletteljesen és rokonszenvesen üdvözölte.

sen 152 millió. A hadsereg költségei 3 és fél millió val emelkedtek.

A Margit-sziget eladása. A főváros törvényhatóságának bizottsági tagjai e hó 15-ikére értekezletre hivattak össze. Az értekezlet a Margit-sziget eladására nézve *József* főhercegtől érkezett ajánlattal foglalkozik, s valószínűleg a módokat állapítják meg, hogy az ügyet minél előbb elintézhessék.

Uj egyetemi tanárok. A budapesti egyetemen a *Hoffmann Pál* nyugalomba vonulásával megüresedett székbe, a római jog rendes tanárává dr. *Schwarz Gusztáv* eddigi címzetes nyilvános rendkívüli tanár neveztetett ki nyilvános rendes tanárrá, dr. *Kajuch Márton* pedig a római jog nyilvános rendkívüli tanárává.

A milleniumi kiállítás. *Lukács Béla* kereskedelmi miniszter e hó 10-én indult el *Radács Jenő*vel, az iparművészeti muzeum igazgatójával, a herceg *Esterházy-család* uradalmi kincseinek megtekintésére, hogy a hercegi család már régebben tett ajánlatához képest kiszemelje a középkori, illetve renaissance és rokokó korból azobaberendezéseket és ritkaságokat, az ezredéves orsz. kiállítás számára. Ugyanis a történelmi csoportban, a lakberendezések közé, az Esterházy-uradalmakból egész szobákat természetesen nagyságban s korhű berendezéssel vesznek át. A miniszter az esterházyi, fraknoi és kismartoni kastélyokat nézi meg és *Bubics Zsigmond* kassai püspök, az Esterházy uradalmak gondnoka

kalauzolja. — Lukács miniszter a kiállításra népies fölvonulásokat, lakodalmas meneteket is tervez, egyes vidékek, magyar, szász, oláh, tót, szerb, bolgár és sokácz tájak viseletében és szokása szerint. Az első ilyen fölvonulás egy kún lakodalmi menet volna, a melyről már a tervezet is elkészült. Kivételére a miniszter Kenéz Zoltán földbirtokost kérte föl.

A Gáspárich-émlék leleplezése. Gáspárich Márk szent-ferenczrendi szerzetes és 1848—49. évi szabadság-vértanu emléksobrát f. hó 8-án leplezték le ünnepélyesen *Perlakon*. Az ünnepi beszédet Tóth Sándor igazgató tanító mondta, Kele György alkalmi ódáját szavalta el, Galavina András horvát földműves Gáspárich életét ismertette horvát ajku társai előtt; Gáspárich Vincze, a vértanu unoka-öccse pedig a család nevében köszönte meg a mura-közi magyarság kegyeletét, melylyel e szobrot közadakozásból fölállították. Végül Malck István perlaki városbíró vette át a rendező bizottságtól a szobrot gondozás és megőrzés végett. A szép ünnepélyt követő lakomán Skrobánek Florid, pozsonyi tartományi főnök emlékezett meg igaz hazafiai lelkesedéssel Gáspárich Márk vértanuról, kit 1853 szept. 2-án akasztottak föl Pozsonyban a magyar szabadságharcban való részvételéért. Az emléksobrot

ban a véres harcokban, melyekben a baliak a hollandi csapatokat augusztus végén tönkretették, a hol kétszáznál több hollandi katona esett el, és tűnt el. Hollandi lapok kimutatásai közt olvasható *Ujlaki S.* hadnagy neve is, a ki Lindgotta, Plank és de Graaf tisztáraival együtt eltűnt. Az eltűntek életben léte nagyon valószínűtlen, mert a benszülöttek senkit sem hurcolnak hadifogságba, hanem rendesen lekaszabolják a fogoly fejét s e hadizsákmányt a kunyhók előtti póznára tűzik vitézségük büszke jeléül.

Hibaigazítás. Lapunk 36. számának 593. lapján a második kép ezen aláírása: „Balatoni tájkép Aliga falu mellett”, — így igazítandó: „Balatoni tájkép: Az Aliga nevű partvidék.” Együttal fölemlítjük, hogy a 34-ik számban a debreczeni kollegiumról közölt kép Dézsi Lajos amateur fényképe után készült, a kié helyett tévedésből más név szedtetett.

Előfizetési fölhívás.

A „Vasárnapi Ujság”, a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, *eredeti elbeszéléseket* és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, Herczeg Ferencztől, B. Büttner Linától, Szivos Bélától, Kazár Emiltől, stb. — A kül-

közöl *nagyobb előbeszéléseket és regényeket* képekkel, úgy szintén mulattató közleményeket, képtalányokat, stb.

Előfizetési árak évnegyedre:

A „Vasárnapi Ujság” 2 frt — kr.
A „Vasárnapi Ujság” a „Világkrónika”-val együtt 2 frt 40 .
A „Vasárnapi Ujság” és a „Politikai Ujdonságok” 3 frt — .
A „Vasárnapi Ujság” és a „Politikai Ujdonságok” a „Világkrónika”-val együtt 3 frt 40 kr.

☞ Az előfizetés bármelyik hónap elsőjénél kezdve csakosítható.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Lajos Fülöp párisi grófot e hó 12-ikén temették el Angliában, *Weybridgeben*, közel Stowe house-hoz, hol száműzetésében lakott. Weybridgeben az Orleans-családnak már több tagja találta meg sírját. A temetésre Franciaországból nem sokan érkeztek. A holttestemet és a gyászoló közönséget vívő különvonat Buckinghamból déli 12 óra után érkezett Weybridgebe, ahol a koporsót a sírboltba helyezték. Stowehousetól Buckinghamig a hercegek az út egy részét gyalog tették meg. A párisi grófné, a portugali királyné, Helena orleansi hercegnő és Walde-mar dán hercegnő kocsiban követték őket. Buckinghamban a temetés ideje alatt az üzletek nagy része, zárva volt. Párisból annyi koszu érkezett, hogy két külön vasuti kocsiban kellett azokat Weybridgebe szállítani.

HELMHOLTZ LAJOS FERDINÁND, a kitűnő természet-tudós, meghalt e hó 8-án, 73 éves korában, Charlottenburgban. Természettudományi művei világ-hírűek. Neki köszöni az orvosi tudomány a szemtükör föltalálását, a melynek segélyével élő emberen tette lehetségessé a reczehártya tanulmányozását. Legnevezetesebb munkái: „Az erő megtartásáról”, „A fizikai optika kézikönyve”, „A hangrészecsek tana”, „Népszerű tudományos előadások”, „A meleg, mint a mozgás eszköze” stb. Könyvei közül sokat a világ minden művelt nyelvére lefordítottak, többet magyarul is.

Elhunytak még a közelebbi napokban: aggteleki Buzánovics Ágoston, nyug. altábornagy, ki 1866-ban a custozzai csatában a Württemberg-huszárokkal tett vitéz rohama következtében a csatateren lett ezredesből vezérőrnagy, 78 éves korában Érmihályfalván, a hol az utóbbi években gazdálkodott. — Gyoroki Edelspacher Antal, özv. Thurn és Taxis Egon hercegnő, szül. gyoroki Edelspacher Viktória csillagkeresztes hölgy öccse, a legszorgalmasabb magyar nyelvűbuvárok egyike, ki e nemben több munkát irt, sokat utazott, de nagy mérvű idegbaj lepte meg, s a budai Schwartzler-téle intézetben végezte életét, honnan holttestét Gyorokra szállították. — Vándory Gusztáv, nyug. országgyűlési gyors-író-revizor, 68 éves korában meghalt Aranyoson. A képviselőház tisztviselői karában is általánosan becsülték és tisztelték. — Szilágyi Sándor, m. kir. központi állami pénztárnok, derék tisztviselő, a budai társas élet kedvelt férfa, 45 éves. — Weisz Dávid, a déli vasut felügyelője, ki csak a napokban vesztette el felnőtt fiát, 58 éves, Budapesten. — Bischitz Mór, a „Bischitz Salamon és fia” cég főnöke, műpártoló ember, ki után szép képgyűjtemény is maradt, 55 éves Budapesten. — Schuchtar János, lipót-szentmiklósi ügyvéd, Liptó-Szent-Miklóson. — Soltesz Emil, a kisvárdai takarékpénztár főkönyvelője, 49 éves. — Dlugohinszky Miksa, adóellenőr, 34 éves, Eperjesen. — Baróti Sándor, 18 esztendő, Benedekfalván. — Nagy Árpád joghallgató, a közoktatás-ügyi m. kir. miniszterium díjas számgyakornok-jelöltje, 21-ik évében. — Blaskó István, a lugosi népbank igazgatója. — Spiegel Sándor földbirtokos, Pusztá-Bézsényen, 64 éves. — Ladányi Pál, viski ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, ki a szabadságharcot végig küzdötte, 69 éves korában, Visken. — Tarczal Antal, m. á. v. igazgatósági titkár, 45 éves, Fiumében.

Gyulai D. Kálmánné, szül. Sárkány Teréz, ref. gimn. tanár neje, 26 éves, Maros-Vásárhelytől. — Kálmán Arthurné, szül. Rajnai Gizella, uradalmi jogtanácsos neje, fiatal korában Budapesten. — Wasischek Szidónia, életének 33-ik évében, Fehértemplomban. — Özv. Wagner Lajosné, szül. Braun Karolina, a híres botanikus özvegye, 67 éves, Mára-maros-Szigeten.

Szerkesztői mondanivalók.

Gyergyói lakodalmas ének Tanulságos ének a nő-szüli szándékozónak. Oktató ének a nőstini akaróknak. Most, midőn a könnyű közlekedés, a gyorsan terjedő kultúra lassanként még a félreeső vidékeken

Cserna Károly rajza.

NÓGRÁDMEGYE SZÉKHÁZA BALASSA-GYARMATON. — A király szállása a hadgyakorlatok alatt.

ruskitterai márványból Tersztenynk Bódog nagykanizsai szobrász készítette. Az ünnepélyen jelen volt *Wlassits Gyula*, a kerület képviselője is.

Huszár Adolf siremléke. A korán elhunyt jeles szobrásznak, Huszár Adolfnak sírjára a jövő héten állítják föl a diszes siremléket, mely a képzőművészeti társulat buzgalmából készült. Sárgás fehér olasz márványból faragták, tervezője *Donáth Gyula*, s egy keresztre hajló Párkát ábrázol, a mint az élet fonálát elvágja. Ünnepélyesen leplezik le az emléket, mely egygyel szaporítja a kerepesi temető művészi becsü emlékeinek kis számát.

Híres utazó meggyilkolása. A legkiválóbb felfedező és utazók gyakori tragikus sorsa teljesedett be nemrég *Dutreuil de Rhins* Gyulán. Tibetben civódásba keveredett a benszülöttekkel, a kik társai-val együtt megkötözték és egy folyóba dobták, a hol halálát lelte. Dutreuil tudományszomjának esett áldozatul. Mint hajóskapitány, azt tapasztalta utazásain, hogy a Közép-Ázsiáról készített térképek nagyon hiányosak. Ezért nagy tudományos apparátussal utnak indult Tibetbe s Anamba. Később a francia kormány szubvencionálta a derék tudóst, a ki időről-időre küldött beszámolóival nagy szolgálatot tett a geográfiai és térképrajzolás tudományának.

Hollandi katonai szolgálatban elesett magyar. Kelet-Indiában, a hollandok ellen kitört lázadásnak egy magyar áldozata is van. *Lombok szigetén*, azok-

földiek közül leginkább az angol, francia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A „Vasárnapi Ujság” táralapja, a most már 40-ik évfolyamában lévő „Politikai Ujdonságok”, melyet mint az *események kü és részrehajlatlan eladója*t, valódi hézagpótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség *együtt* találja benne mindazt, a mi a napilapokban *elzárva* jelen meg, s így e lap, kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, *a napilapokat is sok tekintetben pótolja*.

A „Politikai Ujdonságok” újabban mint képes ujság jelenik meg, s minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.

A „Politikai Ujdonságok”-hoz „Magyar Gazda” czimű kéthetenként megjelenő *gazdasági és kertészeti képes lap* van mellékelve, s ezen felül *rendkívüli mellékletekkel is bővítve lesz a lapnak hetenként másfél s mindenmásodik héten két ívre terjedő tartalma*.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a „Világkrónika” czimű képes beti közlöny, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren

is lekoptatja a nép eredeti sajátosságát s a színházi complot-szerű gyártott dalok máholnap elfeledtetik a nép naiv érzés- és gondolatvilágából önként fakadt valódi népdalokat: nagy szolgálatot tesz irodalmunknak az, a ki, ha valódi költői ereklyékre akad, megóvja azokat az elfeledtetéstől. — A beküldött költemények közül a lakodalmos ének tudákos férczmű, s egyáltalán nem mutat népi eredetre. Annál becsesebb a a másik kettő, ezekben ritka erővel szólal meg a népiesség gúny. Ha még nincsenek fölveve valamely népköltési gyűjteménybe, közölni szándékozunk.

Budapest. M. Elbeszélése inkább egy hosszabb adománának volna mondható, de sem tárgya, sem a leírás nem elég jók arra nézve, hogy a közölhetőség mértékét megítéljék.

A tűz. Elbeszélés. Meséje érdektelen, sok részben már nagyon ismeretes. A leírás pedig nagyon is kezdőre vall.

B. Gy. A fordító minden esetre dicséretet érdemlő szorgalmat fejtett ki, azonban nagyon is szőszesre ragaszkodott az eredeti szöveghez, minélfogva aztán munkája a magyar olvasóra nézve élvezhetetlenné vált. A fordításnál nem a szavakhoz kell ragaszkodni, hanem az illető nyelv természetéhez képest az értelmet visszaadni. Azért lehet ám híven is fordítani. A hosszabb elbeszélés kéziratát visszaküldöttük.

Dal a női kézről. Szereltem. A közlendő közté soroztuk.

Dal a csendről. Meleg érzés árad ki belőle, kidolgozása azonban kezdetleges.

Husz esztendő. Járt nyomokon halad, de azért szívesen el lehet olvasni, talán sort keríthetünk rá.

Éji zene. Elbeszélés. Kétségtelen nyomai látszanak a tehetségnek, de még nagyon kiforratlan. Aztán nem kellene olyan már nagyon is elcsépelet tárgyat választani, a hol a mese azzal végződik, hogy a szerelmében csalódott hős kétségbeesésében fűbe lövi magát.

Heti naptár, szept. hó.

Nap	Katolikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
16 V. 9 18 Eufémia	4 17 Eufém.	4 B 13 Babilasz	15
17 H. Lambert	Lambert	5 Zakariás	16
18 K. Kup. J zsef	Titusz	6 Mihály csod.	17
19 S. Január	Január	7 Szoczon	18
20 C. Euszták	Euszták	8 Kiszaszony	19
21 P. Máté apost	Máté	9 Joak., Anna	20
22 S. Vil. Tamás	Móricz	10 Menod. és t.	21 S. Kth.

Holdváltás. ☾ Utolsó negyed 22-én 1 ó. 32 p. d. u.

A legszebb férfiareznak

síncs kellemes kinézése, ha bajusza kuszált és ápolatlan, elleben a kevésbé csinos ábrázat is jó hatással van az őt szemlélőre, ha bajuszát rendbe hozza dalálisan viseli, ezért senki se mulasztassa el a cs. és kir. szabadalm.

magyar bajuszkötőt

megszerezni, ezen egyedüli megbízható módszert, mely a legbiztosabb bajuszt is alig 10 percznyi használat után egy bármint tetszésű tartós formába hozza, mellőzve az ártalmas süttést és kenést. **Ára dronként 50 kr.** Vidékre 60 kr., előleges beküldése után (bélyegeken is) bérmentve küldi

Grün Armin, Bécs, XIV., Fischergasse 45 a.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten, megjelentek, és minden hazai könyvkereskedésben kaphatók:

A Kisfaludy-Társaság legújabb kiadványai:

Aeschylus Orestelája. Fordította Csengeri János. Füzve 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 frt.

Ariosto Orjögő Lorántja. Az éposz legértékesebb részei. Ford. Ariostóról szóló tanulmányval bevezette és jegyzetekkel ellátta Radó Antal. Két kötet. Füzve 4 frt. Diszkötésben 5 frt.

Kjelland L. Sándor Méreg. Regény. Norvégból fordította Ritoók Emma. Füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

Kriza János költeményei. Összegyűjtötte Kovács János. Füzve 1 frt. Kötve 1 frt 60 kr.

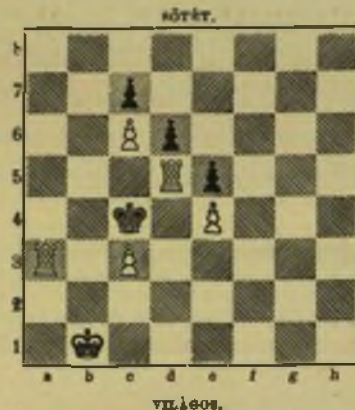
Ugyanitt jelent meg a következő, a m. kir. belügyminister által 111104/I. 1. sz. a. a törvényhatóságoknak beszerzésre ajánlott nagybecsű történelmi munka.

Az 1843/44-ik évi magyar országgyűlési alsó tábla kerületi ülésének naplója. I. II. és III. kötet. Egy-egy kötet ára 5 frt. Szerkesztette és kiadta Kovács Ferencz kir. tanácsos, ügyvéd. Csongrád megye volt alispánja, H.-M.-Vásárhely v. orsz. képviselője.

Szerző Klauzál Gábor oldala mellett vett részt az országgyűlésen, s feljegyzései, naplója, ma megfizetetlen történelmi becsővel bírnak.

SAKKJÁTÉK.

1855. számú feladvány. Munk A.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1845. számú feladvány megfejtése

Galitzky W. A.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. He6-f8	Ke4-f4:	2. ...	Kf4-e5	
2. Hb2-a4	Kf4-e4 (a)	3. Ha2-c3	t. sz.	
3. Ha4-e5	t. sz.	4. H v. B mat.		
4. Hf8-g6 mat.				

Az 1846. számú feladvány megfejtése

Healey F.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Fg8-f7	Bd4-e4 (a)	1. ...	Hd6-e8: (b)	
2. Vg3-f5	Hd6-f5:	2. Vg3-f5	Ke5-d6	
3. Hh4-f3 mat.		3. Vf5-e6 mat.		
- Világos. b.
1. ...	Fc5-b4
2. Vg3-e3	Bd4-e4
3. d2-d4 mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Eördögh János. — Debreczenben: Dalmy Barna. Halason: K. L. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 34-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Divatbáb.*

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Selyem-hamisítvány. Egészünk el egy mintát a venni szándékolt fekete selyemből s a hamisítás rögtön kiderül: Mert míg a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és csakhamar kieszik, maga után csekély világosbarna hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely zsiros szinű — szalonnás — lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telítetten tovább izznak) és sötét barna hamut hagy maga után, de valódi selyem módjára soha össze nem pödörödik, csak meggörbül. Ha a valódi selyem hamuját összenyomjuk, elporzik, a hamisítványé nem. — **Henneberg G.** (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben, hához szállítva, póstabár és vámmentesen szívesen küld bárkinek is mintákat, akár egyes öltönyökre való, akár egész végekben levő valódi selyemszövetekből. — Svajozba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (5)

Budapest, február 12. 1309. (7) szám. XXVI. évfolyam. 1893.

BORSSZEM JANKÓ

CSENDŐR-JÁRAT.

W-le. — Munkéra, szolgálatba! Vége a cigány dicsőségnek!

Közzététel a kiadó-hivatalban: Budapest, Ferenctiek-utca 9. sz. Előfizetés díj: Egyszer 5 frt. — Félévre 4 frt. — Nagybetűre 2 frt. Megjelen minden vasárnap. Egyes szám 18 kr.

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgypor : a
La

VELOUTINE

Közzelgő Klapp
KÉSZÍTŐ VESZTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Ezer meg ezer dícsérő írat minden országból a társadalom minden rétegéből.

Fontos
hölgyeknek **Világhirt**

szerezték csupán jeles anyagnak szállítása folytán, mint igen érdekes kézi munkák nők számára.

a meissenai Smyrna-csomómunkák!
Hölgyek, kik saját szükségletre vagy lakodalmi, születésnap, karácsonyi ajándékokra pompás és elpneztatatlantartósságu egy- vagy egyéb szőnyeget, továbbá számoly és ablakburkot, futóssőnyeget, székburkot, falvédőt, burorbehusatot, tevetáskát, parnákat, székeket stb. maguk akarnak munkálni, hozassanak árjegyzéket és mintarajzokat a kívánt tárgy megjelölésével

F. Louis Beilich, Meissen (Németország)
Smyrnaszőnyeg-gyárából.

Könnyű tanulás nyomtatott utasítás után. — Minden munka díj nélkül megkezdetik.

A 82,502/II.sz. rendeletben a magaskormány részéről ajánlva

Tüzi fecskendők

tökéletes ventilrendszerrel (központi fém-ventilek egy conusban egyesítve). Különlegességek, községek, tűzoltók és gyárak részére, **tűzoltó szerek** minden nemben, szihilatorok, kender- és spirál-tömítők, felszerelések tűzoltók számára, sisakok, övek, stb., szab. létrák, építési és kutszivattyúk, mindennemű armaturák, gőzfertőtlenítők, szerszámok, jutányos árban jótállás mellett kaphatók

Tarnóczy

tűzoltószerek- és gépgyár-részvény-társaságnál Budapest.

Gyár: Külső váci-út 95. — Mintatelep: Teréz-körút 36. sz.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

LUKÁCS MÓRICZ MUNKÁI.

(összegegyítette) **GYULAI PÁL.**

Kiadta a Kisfaludy-társaság.
Két kötet.

Lukács Móricz arcképmetszetű arcképével.

A két kötet ára füzve 6 frt.

BAROSS GÁBOR

RENDSZERE ÉS MŰVEI.

Írta Szabó Jenő.

Ara füzve 80 krajczár.

Dr. Lengyel Fr. féle nyirfabalzsam.
Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, amely a nyirfából kifolyik, ha annak törését megvárjuk, emberemlékezet óta mint a legkiválóbb seprítő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a felmerés, ha azonban alakítják át, csak akkor nyer igazán csodálatos hatást.

latáló utasításai szerint, balzsammá alakítják át, csak akkor nyer igazán csodálatos hatást.

Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevétlenül pikkelyek válnak le a bőrről, a mely sokkal fehérré és gyöngédde válik.

Ezen balzsam kismítja az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczsín, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdöséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt elavóítja a szemlőt, májfoltot, anyajegyeket, orrvérzést, bőrtörést a bőr minden más egyéb tisztálattalanságát. Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr. Kapható minden jobb gyógyszerertárban.

Főraktár: Török József gyógyszerertára,
Budapest, király-utca 12.

KURCZ LIPÓT ES TÁRSA
KEMIGRAFIAI MŰINTÉZŐ
Budapest
17. Erzsébet-utca 8. sz.

ALICHEKET
Kemigrafia, chromotypia
photo autotypia,
FOTOMETRIKAI MŰINTÉZŐ

TERVEZÉS, TIRTELÉS, ALAPRAJZOK
photolithografiai
képek készítése és reprodukciója
Tudós magánműhelyek paritás
és tulajdonosa, szabómeister

Évek óta kipróbált, fájdalomcsillapító házi szer

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Köszvény, csúsz és idegbajok ellen.

Kwizda-féle		köszvényfolyadék
1/2 palack 1 frt. 6.		1/2 palack 60 kr.
Kwizda-féle		köszvényfolyadék

Kapható minden gyógyszerertárban.

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Főletét: kerületi gyógyszerertár Korneuburgban.

Magyarországi főraktár **TÖRÖK JOZSEF** gyógyszerertára
Budapest, Király-utca 12. 5668

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller János

Zegeeden. Ca. a his. füzéselőgáson
szab. ókonómia- és műora, főtá. tá. a szononora inga-órák.
nab. ú. ú.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓÁLLÁSSAL RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

A magyar családi hitbizomány.

Írta
Dr. Katona Mór
a kassai kir. jogakadémia ny. r. tanára.

Ara füzve 4 frt.

Tartalom: Bevezetés. — A hitbizomány történeti fejlődése Spanyol, Olasz, Németország, Anglia és hazánkban. — A családi hitbizomány fogalma. — Ki képes hitbizományt alkotni? — A hitbizomány tárgya. — A hitbizomány-alapítás módja és formái kellei. — A hitbizomány visszavonása vagy módosítása. — A hitbizomány biztosítása. — A hitbizományban való utódlási képesség. — A hitbizományban való utódlás és nemei. — Primogenitura. — Majoratus. — Senioratus. — Egyéb utódlási nemek. — Secundo, tertio geniturák. — A nők utódlása a hitbizományban. — Öröklési hitbizományok. — A hitbizomány jogállása. — A hitbizományi birtokos jogköre. — A hitbizományos kötelessége. — A várományosok jogállása. — A hitbizományi birtokos özvegyének ellátása. — A lemondásról. — A hitbizomány elterhelése. — Az elterhelés mértéke. — A kölcsön törlesztése. — A hitbizományi utódlás és a vele járó leszámolás. — A hitbizomány megszűnése.

A főváros legszebb látványossága (az Andrássy-út végén)
Feszty Árpád óriási körképe:
a magyarok bejövetele.

Ez a kép három évig készült, s a magyar festőművészet legnagyobb alkotása. Egy 1800 méternyi e czéha szót vászonon s a hozzá épített kör alakú palotában a magyaroknak a volézi völgybe való beérkezését tünteti fel.

A kép szembeütő részei:

1. Árpád és a vezérek.
2. A harc s szláv had maradvékával.
3. Latorcz és a fogoly szlávok.
4. A fejedelm-asszony és a magyar nők bevonulása az ökrös szekereken. Elöttük a pogány oltár a rajta haldokló szláv pappal. — 5. A nőrablás.
6. A pogány magyarok fehérlo-áldozata. A táltos, a kádár, táncos leányok, bonczok, igriczek és dobosok csoportja.
7. Sátorverő magyarság.

A háttérben a beregi rónaság, Lovácska, a munkácsi várhegy, a Latorczafolyó, az Istenhegy, Pálhegy, Szarkahegy stb. mérföldekre terjedő messzeségben látható.

Látható délelőtti 9 órától esti 9 óráig. Este villamvilágításnál.

Belépő díj 50 krajczár.

MATTONI-FÉLD

GLESSHÜBLER

legújabb édeses

SAVANYÚ-KŰT

BUDAPESTI CZÉGEK.

A legjobb
Fogak és fogsorok
rágáshoz használhatók,
legolcsóbb áron.
RONA IMRE
fogspecialistánál.

Budapest, Király-utca 47,
a terézvárosi templom átellenében.

Legfinomabb prágai
glacé-keztük

3 gombos párja 1.— frt.
4 gombos párja 1.10 frt.

Pártos Béla

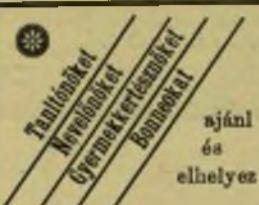
keztügyárában,
Budapest, Váci-körút 1. sz.

Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság” kiadó-
hivatalában, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

FÖLDVÁRY IMRE
férfidivat- és fehérnemű-raktára.
BUDAPEST,

IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és
VIII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett.

Saját szabásmű. — Telefon. — Arjegyzék bérmentve.
Czárgem össze nem tévesztendő Földvári J. (Jákab) szíjgel.

Gerson Anna asszony
BUDAPEST,
Andrássy-út 21.
(télémelet).

Eisenschiml és Wachtl

Budapest, Váci utca 12
Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.

Legnagyobb raktár mindenemű fény-
képészeti gépek és készülékekből.
Alapítva 1856. — Többször kitüntetve.
Arjegyzékek ingyen és bérmentve.

Uj! A fotografálás elemel. Ára 2 frt.

„Toronyórák”
palota, lakanya. gyári órákat,
villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
1-es magyar gör-óragyára
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes arjegyzék, költőkéjre, bérre.

A Magyar Asphalt
részvény-társaság

Budapest, Andrássy-út 30
elvállalja jótállás mellett
legolcsóbban

asphalt-burkolatok
fektetését és

nedves lakások,
pinczék, stb. gyökere
szárasztatását.

☎ Telefon. ☎

Kertész
Tódor
műiparáru

uj raktára

Kristóf-tér

Gróf Teleki
palotában.

BERKETZ ISTVÁN

selyem- és szőr-ruhakelme festő

vegyileg mosó és tisztító üzlete,
BUDAPESTEN.

Üzlet: IV., Belváros, rózsater 3. sz. Gyár: IX., Ferencváros Kinizsy-utca 14.

Vegyileg fest, mos és tisztít mindennemű ruhakelméket részben és egészben is,
névleg: selyem crépe, atlasz, terno, cachemir, delin fehér vagy bármily színes kel-
méket, szőr és félszőr szöveteket stb., posztókat, butorkelméket függönyöket, csip-
kéket és apróságokat, a lehető legolcsóbb árért. 5806

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű **vas-, aczél- és fémöntvényeket**
építkezési és gépészeti czélokra **vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére.** — A helyi viszonyok szerint szerkesztett **turbinákat, órlóhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkéket.** — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — **Alagcsöveket, sárkészlékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, csőlpverő gépeket, anyagszállító kocsikat.** — Álló vagy fekvő **gámmotorok egy vagy két hengerrel és mindennemű szúrógépek.**

Kinek van szeplője?

vagy bármely folt, vagy pattanás az arcán? Az teljes biz-
tonsággal fordulhat annak eltüntetésére végett a **világhírű**

Seraül arczenőcsőhöz,

mely nemcsak eltávolít mindenféle bőrtisztatlanságot,
hanem az **arcbőrt vakító fehérre, tisztává és üdévé**
teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve
1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr.

Kapható Budapesten: **Török József** gyógyszerész ur-
nál és minden magyarországi gyógyszerárban.

Rozsnyay Mátyás gyógyszerész, Aradon.

Főraktár Budapest, 1894 augusztus 1-étől saját házban
VI., Váci-körút 57/a. sz.

Alakult
1856.

KÜHNE E.

Alakult
1856.

gazdasági gépgyára Mosonban.

Ajánlja általános kedvelt, egyszerűségében felülmulhatatlan s több
mint 14,000 példányban elterjedt

„Hungaria Drill” és „Jubileum Drill”
sorvetőgépeit leszállított áron. 5831

Hegyes hullámos területre

„MOSONI DRILL” legjobb, legegyszerűbb
sorvető. Sack-féle ekék, két és több vasu ekék.
Laacke-féle szántó földboronák 12-féle
nagyságban. Laacke-féle kedvelt rétboronák.
Rosták konkolyozók, kit. szelelő mag-
tár-rosta, (33 forint) meglepő munkaképesség.
Ventzky-féle fillesztők, szecska- és répa-
vágók stb. stb. Arjegyzékek bérmentve.

Főraktár Budapest,
1894 augusztus 1-étől saját házban,
VI. ker., Váci-körút 57/a. sz. a.

Gőzcséplők

☞ Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz
alkalmazott gyártmányok. ☞

Az összes gazdasági gépeket tartalmazó árjegyzékkel, szakbavágó
felvilágosítással és tanácsal, minden hozzánk intézett kérdésre
árak és feltételek közlésével szívesen és díjmentesen szolgál

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat

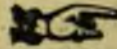
Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czimre ügyelni tessék!

RÖSER gymnasium és nevelő-intézete
Budapest, VI., Aradi-utca 10. szám.

TANULÓK FELVÉTELE naponként délelőtt 8—12-ig az első, második, harmadik, negye-
dik, ötödik és hatodik osztályba.

VIDÉKI TANULÓK a nevelési internátusban teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek.
Értesítőt küld az igazgatóság, (Budapest, Aradi-utca 10. sz.)

Ezen két év óta fennálló gymnasium czélja: a művelt középosztály fiait nevelni és oktatni.
Előnye, hogy egy-egy osztályba csak 30—30 tanuló lesz felvéve.

38. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 23.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyenlőre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | félévre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt | félévre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 6 — | félévre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postáltal megnevezett vitélősi is csatolandó.

AZ ŐSZI HADGYAKORLATOK.

Első nap. (Szeptember 17.)

AZ IDEI őszi hadgyakorlatokra csak két hadtest (a 4-ik és 6-ik) vonatott össze, mivel ezúttal nem a csapatok menetképessége, vagy mozgékonyasága, hanem leginkább a terep tüzetes tanulmányozása tartatott szem előtt.

A mostani őszi hadgyakorlat előre kidolgozott terve azon a föltevésen alapul, hogy az ellenség Magyarország éjszaki határain betört s a kassa—miskolcz—balassa-gyarmati utvonalon Budapest felé nyomulva, a főváros és Komárom közti összeköttetést meg akarja szakítani. Az el-

lenséget a Kovács altábornagy vezénylete alatt álló — 6-ik kassai — hadtest jelezi, míg az ellene működő 4-ik (budapesti) hadtestet herceg Lobkovitz altábornagy vezényli. Ez utóbbi hadtest egyes részei a hadgyakorlati terv szerint a Duna jobb partján Visegrád felé vonulnak, hogy ott, esetleg Esztergomnál a folyamon átkelhessenek, mielőtt még az ellenség (a 6-ik hadtest) előre száguldozó tüzérége és lovassága a hidverést megakadályozhatná. Lobkovitz herceg a hozzá érkezett kém-tudósításokból hírért vevén, hogy az ellenség szeptember 17-én délig sem a vácsi, sem pedig a nagy-marosi parthoz el nem juthat, a sereggel járó hajóhid szerkezetét két lovas század fedezete alatt a műszaki csapatokkal

Visegrádra toltta előre, hogy ott a hidveréshez szükséges előkészületekhez fogjanak.

A nagymarosi Dunapart biztosítására több hadi komp az 1-ső és 2-ik honvédelmi alvezéretet átszállította a Dunán, mely csapatok előőrseiket a Balassa-Gyarmat felé vezető úton és ennek tájékán állították föl.

Szept. 17-én hajnalban kezdődött meg a dunai hid verése. Először is a visegrádi partról a vaskompok hosszú sora vezetett át szabályos időközökben a nagymarosi part felé. Ez az uszó rajvonat hetven pontonból állott, még pedig úgy, hogy két-két kompra volt elhelyezve a verendő hid egy-egy mezője, vagyis hidtest része. Tíz perc múlva a hetven komp horgonyt vetett

KATONAI CSOPORTOK A KIRÁLY KÖRÜL A NAGYMAROSI PARTON A HAJÓHÍDNÁL.

Weinwurm Antal fényképe.